ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu
0346 Presse ja In
Tallinn, Tõnismägi

JÄRVA TEATAJA

Mingu aastaid kuipalju tahes ja olgu olukorradki millised tahes — 2. august 1941. jääb kindlalt püsima iga järvalase, eriti aga iga paidelase mälestusse, sest see oli sisuliselt mitte vähem kui — t a a s s ü n n i m o m e n t, ülestõus elule hävingust ja surmast. Sest igal on meeles, kuidas sel päeval plahvatused vapustasid linna, kuidas kerkisid sügavsinisesse taevasse suured mulla- ja suitsufontäänid ja kuidas inimesed olid pugenud maa-aluseisse varjendeisse, et säästa elu, sest — linnas kihutasid ringi lõhkeainetega ja relvastatud meestega täidetud autod, et otsida järjest uusi ja uusi ohvreid. Veel 2. augusti hommikul ja lõunalgi 1941. a. tähendas iga automootori mürin ning eriti selle vaikimine kuski maja läheduses õudusaimuslikemat jubedust. Surma sünge vari surus ikka veel raudraskena linna, aga ühtlasi oli igal paidelasel olemas juba sama kindel aimuslik teadmine, et kui s e e nüüd libiseb üle, siis tähendab see pääsemist ja elu.

Ning 2. augusti õhtupoolikul jäigi korraga kõik vaikseks. Katkesid hävitajate ettevalmistused, jäi purustamata meiereihoone, kirik, tapamaja, vangla, jäid purustamata hooneblokid turuplatsi ääres, koolimajad ja uus raudteejaama hoone, kuna — saatuse suure kella osuti oli nihkunud 12-dale tunnile. Hävitajate aeg oli täis, nad pidid lahkuma linnast, suutmata siin lõpetada kavatsusi. Ning tundide uus leheküIg paiskas paidelaste silmi ette uue pildirea, mis sööbus ununematuna mällu ja südamesse. — Kui saabusid 2. augusti õhtul Paidesse esimesed saksa sõdurid ja veel suitsevas linnas võisid kerkida taas läbi õuduste- ja hirmuaasta säilitatud sini-must-valged lipud, siis oli see pisarateni liigutatud ning haaratud rahvas, milline tervitas neid, kes andsid meile tagasi inimväärsuse ja e l u.

See kõik on üldjoontes 1941.a. 2. augusti väline külg, milline oma tundepuhangus kulmineerus eriti järgmise päeva pidulikus jumalateenistuses vanas Paide kirikus, kus sel päeval võis taas kõlada meie südamete palvusena rahvushümn. Tõsi küll, ta ei olnud sel hetkel kuigi võimas, sest pisaratesse purskuvad tunded sumbutasid laulu, ent ta oli seda väärtuslikum. See oli surmast tõusnute palvus elule ja isamaale.

Sündmuste ja sõja terasest luud on pühkinud vahepeal läbi aastate, kolm kevadet ja kolm suve on möödunud ning taas seisame 1941. a. 2. augusti mälestustemaal. Saatuse tahtel on tänavune 2. august aga taas erinev mullusest. Täna ei seisa vaenlane meist enam tuhande kilomeetri kaugusel, vaid ta rünnaktervikud on löönud taas sisse meie põlise esiisade püha maa pinnale. Alles mõne päeva eest saabus teade varemeis piirikantsi — Narva — loovutamisest. Päevast päeva jälgime hinge pidades rinnete kujunemist sõjateadete järele. Raske mure oma tuleviku pärast valitseb taas meie argipäeva ja võtab viimased ehted puhketundidelt. Kas kordub veel kord 2. augusti 1941. a. sündmuste peegel ta tihendatud vormis? Kas seisame jälle raskeima olemasolu küsimuse ees? Kas laotub taas surma sünge ähvardus üle meie?

N e e d k ü s i m u s e d t ä i d a v a d k ä e s o l e v a a a s t a 2. a u g u s t i t j a a n n a v a d t a l l e r a n g u s e. Pidupäevast on saanud päev täis kahtlusi ja küsimusi.

Aga nagu sellistele päevadele ikka omane, nõnda on omane ka 2. augustile uue jõulise elulootuse sünd, sest need rahvad, kes on elujõulised ja t a h a v a d elada, peavad kõige pealt just sellistest saatuslikest päevist, milliste'l saatus kallutanud nad mõõgateralt elu poolele, õ p p i m a. Ja õppida on meil, eestlastel, oma üksikute maakohtade vabastamispäevist palju, paidelastel ja järvalastel aga seega 2. augustist.

Kui 2. augustil 1941 meie taas vabas tuules lehvivate rahvusvärvide nägemine tõi paljudele, et mitte ütelda igale meist silmi liigutuspisarad, siis uuendus ühtlasi meist iga puhul mõttes taas püha lipuvanne. Me tõotasime igaüks võidelda ja töötada oma rahvusvärvide eest ühtki raskust kartmata ja nentisime õigustatult, et see ei ole meile tulevikus, millal o m a m e t a a s r e l v i, raske. — Nüüd me omame relvi ja kuulume orgaanilise osana Euroopa pühasse kaitserindesse. Kas tohime siis unustada või jätta ainult sõnakõlksudeks neid tõotuslikke vandesõnu, mis täitsid meie tundeid ja kogu olemust 2. aug. 1941? Nüüd, millal saatuse käsi on meil peagu pandud õlale?

Mälestus 2. augusti sündmustest ja tunnetest on täna käsuks igale järvalasele ja igale paidelasele: et ei korduks enam iialgi 1941. a. 2. augusti eel- ja hommikupoolsed lood, on täna vajalik igaühe t ä i e l i k j a j ä ä g i t u p a n u s töös ning võitluses. Meie eest võideldekse, aga võitlema peame ka ise, ja eel kõige. Meie valida on elu või surm. Meid hoiatab 2. august 1941. a. mälestus ning me valime võitluse ja elu.

Moskoviitide verine hundirada

Kes on kordki jalutanud Paide lossimäe põliste puude all hilisel õhtutunnil, mil varjulisi alleesid katab roheline hämarus ja varemete vahel näib hõljuvat keskaegseid varje, seda haarab soov, heita pilku ajaloo halli uttu, et lähemalt tutvuda kodulinna minevikuga. Vähe on, mida me sellest teame, sest möödunud aeg ei loovuta seda ,mis tuua pärisosaks, kergelt. Kuid kui Paide linnuse sällinud jäänused võiksid kõneldа, läbiks nende jutustust punase joonena moskoviitide verine hundirada, üksköik, kas need saabusid tööst jõukale Järvamaale Joann Julma, Peeter Suure või roimarliku Stalini käsilastena.

Pikem kannatusteperiood Paidele algas Vene-Liivi sõjapäevil a. 1558 —1560. Moskva ahnusest teritatud pilgule ei olnud jäänud tähelepanematuks, et Liivi ordurriigis valitses sisetülide tõttu kõikuv olukord. Ordul puudus Wolter von Plettenbergi taoline võimas juht, piiskopid ja linnad talitasid omapead, luterlased ja katoliiklased ei leidnud ühist keelt. Et proovida Vana-Liivimaa sõjalist tugevust, tungisid venelased 1558.a. kevadtalvel üle raja ja ulatusid otsaga Järvamaalegi. See oli puhtakujuline rüüsteretk. Kiiresti liiguti läbi maa, tehes hooneid tuleroaks, tappes inimesi ja hävitades loomi, võttes kaasa varandusi, niipalju kui suudeti. Siin ja seal pandi toime metsikuid piinamisi.

Päris sõjakäik ise algas sama aasta suvel. Juulis langes reetlikkuse tõttu vaenlase kätte Tartu. Vahepeal oli ka ordumeistri uus koadjuutor, võimuahne ja poolasõbralik Gotthard Kettler alustanud oma intrigeerimist ordumeistri vastu, mille üheks tagajärjeks oli maa kaitsevõime nõrgestamine.

Üksteise järgi langes siis vaenlase kätte, osaliselt ilma igasuguse vastupanuta, terve rida linnuseid kodumaa idaosas: Rõngu, Kavilda, Konguta, Rannu, Laiuse, Porkuni, Rakvere, Põltsamaa, Toolse. Ainult Paide suutis end kaitsta. Tuntud Renneri kroonika jutustab sellest: 8. augustil ilmus 3000-meheline väehulk ka Paide alla, nõudes kohalikult voogtilt Bernt von Shmertenilt linna ja lossi võitluseta loovutamist, lubades talle selle eest Albu mõisa. Kui voogt lükkas alatu pakkumise tagasi, hakkasid venelased Mäo mõisa poolt üle jõe tulema, kuna sakslased neid „Pika Hermanni" otsast tublisti tulistasid. On venelastele iseloomustav, et nad koos oma surnutega põletasid Mäo mõisas ära ka palju vilja. Nähes, et otsese rünnakuga ei suudeta Paidet vallutada, haarasid venelased seda ka Mündi poolt. Ühe kohaliku reeturi juhtimisel pääses osa neist linna, mis põles maani maha. Püsti jäi ainult koolimaja, kuid loss päästeti. Reetur hukati hiljem rattal. Venelased aga tõrjuti veriste peadega tagasi.

Paide kaitsjate vaprus heidutas moskoviite sedavõrd, et nad jätsid lossi tükiks ajaks rahule. Alles Viljandi kapituleerumise järele a. 1560, mis tähistas ühtlasi ordurriigi lõpu algust, ilmus taas suurem vene vägi Paide alla. „Paide linnus aga avaldas Caspar von Oldenbockumi juhatusel ootamatult kindlat vastupanu, nii et vaenlane oli sunnitud pärast kuuenädalast piiramist sealt tagajärjeta lahkuma. Paide kaitsmine oli pea ainsaks erandiks kogu Vene-Liivi sõjas, kus väike meeskond, hoolimata raskest olukorrast ja vaenlase suurest ülekaalust, avaldas nii tõsist vastupanu, et selle piiramine tuli katkestada. Paide edukas kaitsmine oli tunduvaks tõkkeks venelaste sõjalisele operatsioonidele."

Vanad kroonikad teavad veel jutustada et tolleaegse algelise sõjatehnika juures tegid osaliselt Paide vallutamatuks ta tugevad müürid.

Järgnes aastakümme rahupõlve Rootsi ülemvõimu all ja siis tabas Paidet ränk saatus. 1572. a. jõuludel tungis „kristlik" tsaar Joann Julm 80.000 mehega Narva poolt Eestisse. Sellist vägedemassi ei olnud kodumaa pind veel iial näinud. Venelaste esimene hoop suunati Paidele, alles siis järgnes pealetung Tallinna poole. 3. jõulupühal ilmus vaenlane äkki pahaaimamatu Paide alla, kus talle Hans Boie astus vastu ainult poolesaja sõjamehega, kellega liitus 500 Järva talupoega. Vaatamata ennastsalgavale kaitsele tuli Paidel uusaastal 1573 alistuda kohutavale ülekaalule. Vihane Joann Julm näitas, et ta on oma nime ära teeninud, lastes maha tappa kõik, keda linnusest leiti, olgu need siis mehed või naised. Vana legend kõneleb, et hulk Paide kodanikke otsinud tolle turmalise uusaasta hommikul koos naiste ja lastega varju kirikus. Nähes lossi alistumist ja sellele järgnevat veresauna, lasknud nad kiriku püssirohuga õhku.

See oli üks raskemaid katastroofe, mis Paidet ta ligi 700-aastase ajaloo jooksul tabanud. Järgnes ligi sajand rahupõlve Rootsi valitsuse ajal — ja a. 1703 põletasid Peeter Suure sõjasalgad vaevalt toibunud linna taas maha ja vedasid hulga elanikke Venemaale vangi.

— Kui me nüüd kuldse lõikuskuu algul tohime taas pühitseda Paide bolshevistlikust ikkest, sellest Moskva hoolimatu imperialismi julmemast variatsioonist, Vabanemise 3. aastapäeva, siis tahaks ühtlasi teha mõningaid järeldusi neist kaugema ja lähema ajaloo õppetundidest.

Me nägime, et alati on kas või väiksemategi keskuste ja nende napi kaitsjaskonna viga ja mehine vastupanu omanud suurt tähtsust üldise strateegilise olukorra kujunemisel. Paide kindla tõkkeriivi tõttu 1560.a. sügisel jäi kavatsetud Tallinna piiramine sel sügisel siiski üritamata. Siitpeale jäi venelaste sõjategevus Liivimaal mõneks ajaks soiku, piirdudes ainult väiksemate rüüsteretkedega.

2. Igasugused sisemised lahkhelid ja üksmeele puudumine halvavad kaitsejõudu ülimal määral. Üksikute kildkondade erahuvid ei tohi pääseda ohustama maa kõrgemat juhtimist.

Reeturid ja ülejookstikud on alati leidnud vastava häbipalga, kuna sangarite nimed on kuldtähtedel säranud põlvest põlve.

4. Hädaohu hetkel haaras ka Järva talupoeg tapri, et kaitsta isade pinda koos maa tolleaegsete valitsejatega. Nii teostus juba keskajal eesti- saksa relvavendlus ühise idavaenlase vastu, keda peeti õigusega surmast hullemaks.

Neid nelja momenti võime jälgida ka praeguses võitluses kodumaa eest. Seejuures oleme siiski õppinud mineviku vigadest. Me võitlustahe on muutmatu ja meid ei saa üllatada. Ühtlasi oleme üle saanud omavahelistest pisiõhedest. Eriti just nüüd on käimasolev sõda kujunenud meie kõigi rahvuslikuks asjaks. Lubatagu seda illustreerida ainult ühe väikese, kuid iseloomustava näitega. Käesolevate ridade kirjutaja viibis nädalavahetusel maanurgas, kus asub ka üks eesti väeosadele reserveeritud haigla. Kui levis kuuldus uute haavatute saabumisest, koguti küla neidude ja noorukite poolt mune, koort, võid, liha ja muud toitvat, valmistati kiires kerras maitsvaid küpsiseid ja mindi neid pühapäeval ühiselt paarikümne kilomeetri taha haiglasse viima. Kõik ettevalmistustööd selleks spontaanseks aktsiooniks toimusid kibedal heinaajal, mil iga minut kallis, ja see ütleb meie maainimese praktilise mentaliteedi juures juba palju. Kodumaa elab oma parimate poegade võitlusele kogu hingest kaasa. Kuigi ollakse teadlik silmapilgu raskustest, ei ole maal kuski märgata meeleolu langust. Kõikjal valitseb veendumus, et bolshevikkude ofensiivi edu on ajutine ja ostetud kohutava verehinnaga. Maamees on kindel, et moskoviitide hävitav hundirada on peagi ka lõunanaabrite juures sunnitud tagasi tõmbuma sinna, kust ta tulnud.

Selles maa meeleolude rahus ja endakindluses peitub olevikule viies ja suurim õppetund. Maa ootab, et kõik astuksid välja ühe ja üks kõigi eest, kusjuures metsas redutsejatest kõneldakse äärmise põlastusega. Sama mehist julgust ja vastupanuvaimu tugevnemist soovigem käesoleva vabanemispäeva puhul ka paidelastele. O.K.

KÜLLUS

„Järva Teatajale" kirjutanud
Jaan Lattik

Ega kõik õied, mis kevadel ehivad kirsipuid, ei kanna sügisel vilja. Puu võib olla vahest paksu õilmekorraga kaetud, kui oleks öösiti tund puu okstele sadanud, see kõik ei loe. Muist pudenevad tühjalt maapinnale ja nende aset ei täida vili ega rohke saak sügisel. Peab olema küllust ja ülejääki. On vaja ka seesuguseid õisi, mis ei kanna vilja. Elu on võrratu rikas ja ei pane sarnast asja põrmugi pahaks, kui üks või teine, või koguni sajad õied viljatult maha langevad ja ei täida neile pandud ootusi ning lootusi. Peab olema mängu, rõõmu, rikkalikke õitseaegu, muidu oleks maailm liialt väike ja elu teeks kõiki enne õhtut väsinuks.

Samasugune on lugu ka meie mõtete, soovide, plaanide ning igatsustega. Sajad soovid käivad päeva jooksul peast läbi. Tulevad ja lähevad nagu kõrve karavanid, vahest tühjalt, vahest laetud täiskoormaga. Õisi on palju, õitseaeg uhke. Aga ei ole vaja küsida selle järele, kui mitu neist täituvad, kui suur on meie mõtetest ning plaanidest loodetav ja kavatsetav saak? Kes kevadel juba saagi pärast nutab, see kasvatab endale asjata varakult halle juukseid. Praegu on soovide ning unelmate õitseaeg. Iga üksik pea murrab küsimusi katki kui pähkleid, et mis nüüd tuleb, mis meist saab ja millal väsib kord metsik sõda? Purustuste ja varemete väljakuil ei jaluta mitte üksi noruspäil nutjad inimsed, vaid seal liigub ka rohkesti tugevaid, kes unistavad ülesehitustöödest ja sepitsevad plaane, millele kord tahetakse rajada vastseid hooneid. Ei ole oluline, kui palju unenägusid elus saab tõeks, lihaks ning vereks, tähtis on, et neid juletakse näha keset lõhkumist ja surma. Iga sõdur, kes kaitseb relvaga oma kodumaad, talupoeg, kes heinamaal niidab ja võtab loogu ning linnainimene töölaua taga, ei tee tegelikult muud tööd, kui nad kõik kannavad kive ja igasugust teist ehitusmaterjali kokku uute hoonete jaoks, mida kord kindlasti püstitatakse varemete asemele. Meie teame kõik väga hästi, et paljudel tikub kaduma tööjõud ja töötahe kuivab kokku. Et mis jaoks ja kellele lõpuks töötada, kui kõik väljavaated on pilvedega varjatud ja keegi ei oska joonistada õiget tuleviku palet? Päevad tulevad ja lähevad, ajavad üksteist taga, aga nende rinnale pole kirjutatud ühtegi sõna selle kohta, missugune neist võiks olla meie õnnepäev? Vere ja poriga määrdunuina kihutavad nad ajalukku. Kui neid sõjaaastaid kord tulevikus loevad lapsed raamatu leheküIgedelt, küll kiruvad, et midagi ei jää pähe, sest on olnud nii palju lahinguid, kaotusi ja võite, et kõik surub noores peas segamini. Meelde võib jääda vaid niipalju, et kogu maailma rahvas sõdisid üksteise vastu. See oli alles lööming. Oli sõda, kus oli pauke, mürtsu, suitsu ja tuld. Kõigile väsidatahtvaile ja käega viskajaile tuleb ütelda seda, et ei maksa jääda oma hooletuse ja ükskõiksuse pärast sõja jalgu. Kes nüüd ennast ei liiguta, nüüd ei tegutse ja ei raatsi töötada, see on enda kohta juba lahingu ette kaotanud. Kui meie kodumaa piirilt kostavad mürsud, mis aknaklaase panevad värisema, ka üles ei ärata, siis ei ole meie jaoks taevaski enam nõu olemas. Olgugi, et seal leidub alati abi ja toetust ka nõrgemale inimesele. Meie ei ole hindud, kes kõhuli maha heidavad, kui mõni suurus tuleb ja ratsutab, et sõitku ta vabalt üle inimkehade, seepärast, et ta on suur ja vägev. Tark Looja on meid võitlejaiks määranud oma olemasolu, kodu ning vabaduse eest. Üks Soome karjapoiss oli löönud karule pussiga surmava haava kõhtu. Kui temalt küsiti, kuidas ta ometi julges metsalisele vastu astuda, ütles poiss rahulikult: „Aga ta tungis minu loomadele kallale." See väike mees teadis ja mõistis, et suur ülesanne oli igal juhul kaitsta oma karja. Kaitsta nõrgemat, kaitsta seda, mis on armas ja kallis, toetada väsinuid ja arga viia julguse- ning eluveeallikaile, ega ei ole õilsamat ning ilusamat ülesannet elus. Meie nuriseme päevast päeva, et miks on meie põlvele saadetud sõjapäevad külalisteks, kuna leidub pikki kaugeid aastaid, kus valitses maal rahu ja õnn? Sellele võib vastata, et kust tulevad siis kõik sangarid ja kangelasd, kes oma elúga kaitsevad inimeste igavesi väärtusi, kui on alati tasane ja vaikne ilm väljas õues valitsemas? Nii raske kui meil ka on, on kindel, et tulevased põlved palvetavad suures hardumuses meie ajastu inimeste haudade ääres, kes ostsid neile kannatuste ning valuga vabaks nende elu ja õnne. Küll nii mõnigi mees, kes nüüd on kuni väikese varbani arg, tahab pärastpoole, kui on saabunud rahu, ka mängida täismehe osa, et kuidas meie ikka olime ja võitlestme, nii et las' aga olla. Inimsoo suurima sangari sõna aga paiskab sellise suurustaja pikali maha: ma ei tunne sind. Üks pilk heade võitlejate nimestikku ja kõik on selge. Sarnast nime ei ole seal.

Peab olema küllust ja ülejääki. On vaja ka selliseid õisi, mis ei kanna vilja. Elu on ju nii võrratu rikas. Kuid ühes asjas lepime siiski kokku ja anname üksteisele käe, et meie külvi, õitseaja, töö ja kannatuste viljast on meile kõigile kõigist viljasortidest üks kõige kallim — kodumaa vabadus. Kodu on selline sõna ja nimi, mida võtad suhu, kui olnuks see leitud kusagilt palveraamatust.

Narva maakitsusel tõrjuti pühapäeval kõik vaenlase rünnakud

Lätis on Miitavi ja Birseni juures käimas ägedad võitlused

Führeri peakorterist, 31. juulil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Vaenlane laiendas Normandias oma suure materjalipanusega teostatud suurrünnakut eile kogu rindel edela pool Caeni kuni Cotentani poolsaare lääneranniku ni. Võitlusi peetakse mõlemalt poolt üha kasvava ägedusega.

Lõuna pool Hettot tõrjuti kõik vaenlase rünnakud. Mõlemal pool Caumonti suutis vaenlane saavutada ühe sügavama sissemurru meie rindesse. Seal on käimas omapoolsed vasturünnakud. Loode ja lääne pool Toringi-Sur-Vire'i nurjusid ameeriklaste tugevad läbimurrukatsed. Eriline ägedusega mõllasid võitlused lõuna pool Sourdeval'i ja lõuna pool Cerence. Sügavasti sissemurdnud vaenlase vastu rakendati soomusüksused. Ruumis põhja pool Sourdevali löi üks ajutiselt äralõigatud reiva-SS soomusvõitlusüksus läbi meie pesajõududeni.

Öösel ründasid võitlusüksused vaenlase laevakoondisi Orne ja Seine suudmete eel. Vaenlane kaotas 11 lennukit.

Prantsuse ruumis hävitati võitluses 97 terroristi.

Saksa kiirpaadid ründasid möödunud ööl üht vaenlase konvoid Inglise rannikul ida pool Eastbourne'i ja torpedeerisid 3 suurt laeva.

Raske tasumistuli püsib peaaegu katkestamatult Londoni kohal.

Itaalias ei jätkanud vaenlane kantud kaotuste järeldusel eile oma suurrünnakut Firenzele. Ta teostas ainult tugevaid kohalikke rünnakuid lõuna ja kagu pool linna, mis variseid kokku kõrgete kaotustega.

Idas võideldakse Karpaatide ja Soome lahe vahel äärmiselt vihaselt edasi. Karpaatide eelmaastikus nurjusid arvukad vaenlase rünnakud. Sambori juures hävitas üks soomusdiviis 30-st ründavast tankist 20. Mitmes lõigus peiskasid meie väed vaenlase vasturünnakuga tagasi.

„Koljat" seatakse korda vaenlase punkrite ründamiseks. (Wb.)

Warssavi ruumis takistati raskete võitlustega nõukogude tugevate jõudude läbimurd linna suunas. Korduvate nõukogude rünnakute järele Siedlcele tõmbusid meie väed seal tagasi uutele positsioonidele põhja pool.

Bugi keskjooksu ja Olita vahel säilitati rinne. Kaunase juures jatkasid bolshevikud oma rünnakuid ja suutsid meie vägede visale vastupanule vaatamata linna vallutada.

Lätis on Miitavi ja Birseni juures käimas ägedad võitlused. Lääne pool Ostrovi tõrjuti bolshevikkude rünnakud oluliselt tagasi.

Narva maakitsusel tõrjusid meie diviisid ka eile koos sõjalaevastiku üksustega kõik vaenlase tugevate jõudude läbimurrukatsed vihastes võitlustes tagasi. Vaenlane kandis eriti kõrgeid inim- ja materjalikaotusi.

Lahingulennukiteüksused lülitasid madalrünnakutega võitlusest välja arvukaid tanke ja kabureid ja hävitasid mitusada sõidukit.

Üks USA pommitajateüksus ründas eile Budapesti piirkonda, samuti ka mõningaid muid asulaid Ungaris ja Kroaatias. Saksa ja ungari õhutõrjejõud hävitasid 15 vaenlase lennukit, nende hulgas 11 neljamootorilist pommitajat. Allveelaevad uputasid 3 kaubalaeva 22 000 brt., 2 valvelaeva ja 1 miinitraaleri.

Narva maakitsusel saavutati täielik tõrjevõit

Vaenlasele tekitati raskeid kaotusi ja hävitati 58 tanki

Führeri peakorterist, 30. juulil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Põhja ameeriklaste läbimurrukatsed jätkusid eile mõlemal pool Vire'i Moyon' juures ja Beaucondrax-Percy lõigus kogu päeva jooksul. Nad tõrjuti vihastes võitlustes kõikjal veriselt tagasi. Seejuures hävitati meie maaväeüksuste poolt 28 tanki ja 7 lennukit.

Läänetiival murdsid meie pesajõududest ajutiselt lahutatud diviisid Constanjcest lähtudes lõunas läbi vaenlase tiivast ja asusid uutele positsioonidele Avray-Trelly ruumis. Sillapea ülejäänud rindeosades teostas vaenlane ainult lõuna pool Juvigoyd tulemustetu kohaliku rünnaku.

Jahi- ja lahingulennukiteüksused tulistasid õhuvõitlustes alla 6 vaenlase lennukit.

Öösel teostasid tugevad raskete võitlislennukite üksused mõjuvaid rünnakuid vaenlase koondumiste vastu kagu pool Caeni ja ruumis edela pool St. Lo'd.

Prantsuse tagalas hävitati 27 terroristi.

Raske V. 1 tasumistuli püsib edasi Londoni ja tema välispiirkondade kohal.

Itaalias purustasid meie väed ka eile taas kõik rünnakud, mida vaenlane teostas india, lõuna-aafrika, uus-meremaa ja inglise diviisidega läbimurruks Firenze suunas. Edela pool linna meie positsioonidesse sisse murdnud vaenlane tõrjuti ägeda võitluse järele vasturünnakuga tagasi.

Puhastusaktsioonil Itaalia tagalas kaotasid terroristid ajavahemikus 12. maist kuni 24. juulini 8300 surnut ja 7500 vangi.

Idarindel tõrjuti Karpaatide eelaial, samuti ka põhja ja lõuna pool Reichshofi vaenlase rünnakud tagasi või peatati need vastulöökidega. Suures Visla käärus paiskasid meie väed üle jõe tunginud vaenlase vasturünnakuga tagasi.

Warssavi ja Siedlce vahel seisavad maaväe ja relva-SS üksused edasi raskes võitluses edasitungivate nõukogude jõududega. Ajutiselt äralõigatud Brest-Litovski garnison lõi end haavatuid ühes võttes läbi meie liinideni.

Bugi keskjooksu ja Oli vahel pidurdasid meie väed Bialistoki ja Augustova juures bolshevikkude ägedad rünnakud. Kaunase ruumis alustas vaenlane oodatud suurrünnakut. Vihastes võitlustes riivistati meie tankitõkkuste vastulöökidega rida sissemurde.

Lätis jäid nõukogude rünnakud Miitavi linna vastu ja kirde pool Ponevesbi tulemustetuks. Düüna ja Peipsi järve vahel säilitasid meie grenaderid oma positsioone tugevate tankidest toetatud nõukogude rünnakute vastu.

Narva maakitsusel ründas vaenlane meie positsioone tugevate jõududega. Maaväe ja germaani vabatahtlikkude relva-SS üksused saavutasid siin täie tõrjevõidu, tekitasid vastasele raskeid kaotusi ja hävitasid 58 vaenlase tanki.

Lahingulennukiteüksused hävitasid Peipsil hulga vaenlase täisleaditud parvi ja maabumispaate.

Öösel ründasid rasked võitluslennukid vaenlase vägede koondumisi ida pool suurt Wisla kääru.

Põhja-ameerika pommitajad teostasid terrorirünnakuid Kesk-Saksamaal ja Breemeni linnale. Elanikkonnal oli kaotusi. Õhutõrjejõudude poolt hävitati 34 vaenlase lennukit, nende hulgas 31 neljamootorilist pommilennukit. Öösel heitsid briti häirelennukid pomme asulatele Lääne-Saksamaal.

Pilk ühe Me 323 kandepinnale koos kahe kuulipilduriistmega. (Pk.-sõjakirj. Sierstorff. Wb.)

Rasked võitlused idarindel

Miitavi linna tunginud vaenlane paisati tagasi. Düüna ja Soome lahe vahel jäid enamlaste rünnakud tagajärjeta

Führeri peakorterist, 29. juulil.

Sõjavägede ülemjuhatus teatab:

Normandia sillapea läänеosas võttis vaenlase suurrünnak eile veelgi suurema ulatuse. St. Lo'st ida pool tõrjuti tugevad kohalikud rünnakud, peale väikeste sissemurdude ja linnast lõuna pool Moyoni ning Villebandoni juures purustati vastulöögiga vaenlase rünnakkiilud. Sellest lääne pool õnnestus vaenlasel uute jõudude juurelöomisega pärast vihaseid võitlusi edela poole edasi tungida. Sillapea läänetiival taandusid meie diviisid võitluses tugevasti järeletungiva vaenlasega ruumi mõlemal pool Coutanes'i. Uutes positsioonides lõödi tagasi kõik vaenlase rünnakud.

Sillapea ees vigastasid torpeedolendurid raskesti üht vaenlase 6000-brt kaubalaeva.

Kiirpaadid uputasid ööl vastu 27. juulit Le Havre'i ees kaks Briti kiirpaati ja vigastasid mitut paati. Üks meie paat läks kadu ma.

Prantsuse, ruumis hävitati jällegi võitlustes 189 terroristi.

Tasumistuli Londonile kestab.

Itaalias varises vaenlase teine suurrünnak Firenzele veriselt kokku. Vaenlane tormas umbes kahekesa diviisiga, toetatuna tugevaimast suurtükitulest, ikka jälle meie rinde vastu, saavutamata edu. Pärast raskeid võitlusi troopikalises kuumuses olid õhtul positsioonid kindlalt meie vägede käes. 20 tanki hävitati.

Teistel rinnetel piirdus vaenlane nõrgemate rünnakutega lääne pool Tiberit ja rannikupiirkonnas, mis jäid edutuiks.

Idas tõrjuti enamlaste ägedad rünnakud Karpaatide eelmaastikus osalt vasturünnakutega.

Ida pool Visla suurt kääru surub vaenlane end tugevate jõududega jõe ääre. Üks jõe ületamise katse seti nurja. Kagu pool Varssavit ja Siedlce juures kestavad vihased võitlused. Bugi keskjooksu ja Kaunase vahel lõid meie väed tagasi kõik vaenlase läbimurrukatsed.

Kaunase—Riia lõigus tugevnes vaenlase survе. Garnisoni visast vastupanust hoolimata tungis vaenlane Šiauliai linna. Miitavisse tungivad vaenlase jõud paisati vasturünnakuga linnast välja.

Rindel Düüna ja Soome lahe vahel nurjusid ka eile enamlaste arvukad rünnakud. 43 vaenlase tanki hävitati.

Lahingulennukite üksused hävitasid veel 40 tanki, hulga suurtükke ja mitusada sõidukit.

Öösel teostasid rasked võitluslennukid koondatud rünnaku Molodetšno raudteejaamale, mis tekitas tugevaid tulikahjusid ja ägedaid plahvatusi transportrongide hulgas.

Enamlaste õhurünnaku tõrjumisel Kirkenäsile tulistasid meie jahilendurid alla 12 vaenlase lennukit.

Ameerika pommituslennukid ründasid päeval asulaid Kesk- ja Lääne-Saksamaal, mõn hulgas Wiesbadenit ja Merseburgi.

Öösel olid Stuttgart ja Hamburg vaenlase terrorirünnakute eesmärkideks. Õhutõrjejõud tulistasid alla 97 vaenlase lennukit, neist 95 neljamootorilist pommituslennukit.

Reeturite klikk

20. juuli mässukatsest osavõtjad

Berliin, 28. 7. (DNB) Riigiminister dr. Goebbelsi kõnes häbimärgistatud 20. juuli mässukatsest osavõtjate puhul on tegemist järgmiste isikutega:

1. Jalaväekindral Olbricht, kes sõjakohtu otsusel maha lasti.
2. Endine kindralstaabiülem kindralkolonel Beck, kes vangistamisel enese ise maha laskis.
3. Kindralkolonel Höppner, kes vangistati ja ootab kohtuotsust.

Mussolini sünnipäev

Führeri peakorterist, 29. juulil.

Führer saatis Ducele sünnipäevaks järgmise õnnesoovitelegrammi:

„Duce,

Teie tänaseks sünnipäevaks läkitan Teile vanas truus kaamaradlikuses enda ja oma rahva südamlikud õnnesoovid. Ma seon need oma soojemad soovid Teie isiklikus heaoluks soovidega itaalia rahva õnnelikuks tulevikuks, kes minevikus raskete saatuselöökide järele nüüd valmis on neil saatuslikku otsustuse tundidel külg külje kõrval saksa sõduritega jälle oma kodumaa eest võitlema."

Arvukad Nõukogude lennukid alla tulistatud

Tallinnast, 27. 7. Narva ruumis toimus eile ägedaid õhuvõitlusi. Seniste andmete järgi tulistati neis võitlustes alla 22 Nõukogude lennukit. Ka saksa lahingulendurid võtsid osa võitlustest Nõukogude lennuüksuste vastu ja saavutasid samuti mõningad allatulistamised.

Itaalia pagulane protestib kodumaa häbistamise vastu

Stokholmist, 29. 7. (DNB). Isegi pagulasest itaalia dirigent Toscanini pöördub manifesti näol, mis ilmus ajakirjas „Lie", teravate sõnadega anglo-ameeriklaste poliitika vastu Itaalias ja seletab, et relvade vaherahu tingimused olevat alandavad.

Soome post mälestab rahvuslikke suurtegelasi

Helsingist, 29. 7. Soome postivalitsus laseb 1. augustil käibele eripostmargi surnud endise presidendi Svinhufwudi mälestuseks. Seda trükitakse miljonis eksemplaris. Tänavu väljalastud mälestuspostmark Minna Canthi 100. sünnipäeva puhul on juba peaaegu läbi müüdud. Detsembris lastakse müügile eripostmark soome rahvuslika ühisabi heaks.

Teadaanne

Ühenduses oma ofensiiviga on bolshevike sihiks meie tagalat häirida igasuguste võtetega, et tagala toetust meie võitlevale rindele halvata. Selleks heidavad nad meie tagalas alla langevarjureid-agente, kelle ülesandeks on toime panna terrori- ja sabotaažiakte, levitada igasuguseid kuulduusi ja häirida tagala meeleolu.

Need langevarjurid-agendid on meie rahva salakavalamad vaenlased. Seepärast kohustan iga eestlast nende vastu võitlema ja igast teadaolevast agendist, terroristist ning sabotöörist teatama otsekohe lähemale sõjaväe-, politsei- või omakaitseüksusele.

Langevarjurite abistamine ja toetamine kas otseselt või kaudselt on suurim kuritegu oma maa ja rahva vastu. Seepärast karistatakse niisuguseid rahva ja maa reetjaid põhimõtteliselt surmaga.

Tallinn, 26. juulil 1944.

SISEDIREKTOR

Kolme lasuga kaks tanki!

Episood raskest tõrjelahingust Narva rindel

Lakkamatult veereb järelvedu idarindele Pk.- Trapp (Wb)

On 26. juuli pärastlõuna. SS-soomusgrenaderide diviis „Nederland" seisab juba teist päeva raskeis tõrjelahinguis Narva ruumis. Just eelmisel varahommikul olid bolshevikud marulise suurtükitule toetusel alustanud ägedat rünnakut. Üks punane pataljon teise järele purustatakse tublide soomusgrenaderide tabavas tules või sunnitakse tagasi pöörduma. Vaenlase rünnakuhoog pole seni aga veel raugenud. Ikka ja jälle saadab ta tulle uusi tankitüksusi, et maksku mis maksab läbi murda meie positsioonidest.

Ka praegu oodatakse „Nederlandi" rindelõigus järjekordse rünnaku algust. Ühe ettenihutatud tt-kahuri meeskond on parajasti lõpetanud lahinguettevalmistused, kaasa arvatud pärast ägedat „sõnavahetust" saavutatud kokkulepe, kes meestest on sedapuhku õigustatud laskma esimese tanki. Pinevalt jälgitakse otse ees valendavat nõõrsirget maanteed ja pesgu lagedat maastikku mõlemal pool teed.

Veel mõned minutid ja siis seletab silm esimese tanki kontuure, millele mõnesajameetrise vahemaa tagant järgnevad teised. Seekord on neid kokku neli. Kõik „T 34" tüüpi tugevasti soomusta ud ja relvastatud teraskolossid. Tulevad otse mööda teed. Nende ees ja taga liiguvad enamlaste jalaväemasside eelsalgad.

Möödunud võitluspäevade pinge ja väsimus tt-kahuri meeste nägudel muutub kurjaennustavaks. Need on kõik alles noored poisid, kes siin käsitavad seda võimsat relva. „Kuid nad tunnevad oma tööd ja on kindlad oma edus.

Nüüd on esimesed kaks soomushiiglast juba jõudnud umbes kahesaja meetri kaugusele. Kumbki neist pole seni avastanud tt-kahuri asukohta, kus see end osavasti on moondanud otse ühe teesäärse maja nurga varjus. Seda parem! Sest mida lähemalt lasta, seda kindlam on tabamus.

Seal on esimene „T 34" jõudnud end veeretada juba saja meetri kaugusele. Hetkega vallandub pinge meeste nägudel tegevuseks. Kõlab esimene lask ja — tabamus. Üks terashiiglane ongi juba leidnud oma kuulsusetu lõpu. Teine tank algab metsikut tulistamist meie arvatava asukoha suunas ja on vahepeal jõudnud juba ainult mõnekümne meetri kaugusele.

Hetk hiilmaverelist eibtimist ja juba kostabki teine lesk ning seegi hiiglane jääb vaikselt ja liikumatult teeveerele seisma. Kolmas hästisihitud tabamus süütab ta juba üleni põlema. Silmapilk hiljem rebestab raske plahvatus õhku ja suits hajub, jääb meestel üle vaid üksikud eilujäänud punased tankistid hävitada ja siis on aega rõõmuhüüeteks oma saavutuse üle.

Ülejäänud kaks tanki ei usalda püüda enam lähemale tulla. Kaugusest hoolimata tabavad külmaverelised „Nederlandi" poisid teist nendest. Nüüd ei pea viimase allesjäänud tanki närvid enam vastu je ta pöördub kiiresti tagasi tuntud teed, jättes endast maha suure tolmupilve. Juba mitmes kord viimase 36 tunni jooksul pidi punaväe juhatus veenduma, et siit kaudu ei ole võimalik läbimurdu teostada ja ootavale jalaväele teed avada. Seekord on kangelasteks noored „Nederlandi" soomusgrenaderidediviisi tankikütid ja nende hiigelsaavutust — 3 lasuga kaks rasket tanki — ei ole naljaasi ületada.

Nüüd on aega hingetõmbamiseks ja sigareti läitmiseks. Rõõm peegeldub meeste suitsunud nägudelt. Jälle kord on Euroopa ja meie väikese kodumaa kaitsjate teras purustanud vaenlase terase ja ta teeb seda kindlasti ka edaspidi. Sest meie terase taga seisab Euroopa ühisrinde eõdametunnistus ja kindel tahe pigem surra kui lasta idavaenlast astuda üle meie auväärse mandri idavärava — Läänemere rannikmaadele.

Eesti sõjakirjasaatja

Helmut Meider

Olukorrast idarindel

Saksa kindralstaabi ülema seletused

Berliin. 29. 7. (DNB) Kindralkolonel Guderian, maaväe kindralstaabi uus ülem, andis täna keskpäeval ühele DNB sõjaväelisele kaastöölisele võimaluse lühikeseks jutuajamiseks. DNB sõjaväeline kaastööline kohtas kindralkoloneli jalutuskäigul ja nõlatas talle viimased teated idarinde olukorrast, eelkõige dramaatilised teated briti allikaist, paludes teda nende kohta avaldada oma arvamus.

Kindralkolonel vaatas teated läbi. Siis tähendas ta ironiilise naeratusega: „Mis peaksin ma teile nende kohta ütlema? Te teate niisama hästi kui mina, et vaenlane niisuguste tõsiasjadele vasturääkivate teadetega jälgib kindlat poliitilist sihti. Mina aga olen sõdur."

Küsimus: „Just nii, härra kindralkolonel. Kuidas aga hindate te olukorda idas?"

Vastus: „Loomulikult teeb meile enamlaste arvuline ülekaal palju vaeva. Kuid me saame neist jagu. Meie väed saavutavad erakordset. Nende tõrje- ja rünnakuvaim on eeskujulik; kuigi viimane saab esialgu ilmneda ainult rinde teatavates punktides, paneb ta seal lühima ajaga maksma sellise olukorra nagu on kästud."

Küsimus: „Nähtavasti ei saa üldse juttugi olla selleest, et „Saksamaa — Nõukogude Liidu sõda on otsustatud", nagu kinnitavad inglased?"

Vastus: „Selle inglaste kinnituse peame meeles. Sõjapidajale pole midagi paremat sellest, kui vaenlane end ise petab. Kindel on, et enamlased kavatsevad meist üle tormata. Niisama kindel on, et nende edasitungid kannavad seikluse templit, seda enam, mida lähemale nad jõuavad Saksamaa ja tema liitlaste piirkondadele.

Ülevaade mille ma oman meie olukorrast ja meie edaspidistest dispositsioonidest, annab mulle kindluse, et praegune enamlaste pealetung mitte ainult murtakse vaid ka enamlikud sissetungijad jälle välja paisatakse neist piirkondadest, mida nad nüüd nii brutaalselt laastavad."

Uued tõkkeliinid Miitavi ees

Berliinist, 29. 7. (DNB). Neljapäeva jooksul suunasid enamlased uue löögikiilu põhja poole ja tungisid 30 soomusluureautoga ja 20 tankiga koos kaasasoleva jalaväega Miitavisse. Nad paisati sealt vastulöögiga kohe välja. Reedel nurjusid vaenlase uued rünnakud meie kaitseliinide ees, mis vahepeal linna ette välja ehitati. Vaenlase liikumise riivistamiseks Leedus moodustati Ponevežist kirde pool veel üks tõkkeliin. Enamlased ründasid seda kogu koondatud jõududega, ilma et nad 24 tanki kaotamisest hoolimata oleksid suutnud edasi minna. 43 tanki hävitati Düüna ja Soomelahe vahel, kus tõrjuti tagasi kohati väga tugevalt pealetungiv vaenlane.

Londoni ülesehitamine võtab 50—100 aastat

Genf, 29. 7. (DNB) Londoni city taasülesehitamise komisjon teatas 27. juuli „Daily Maili" kohaselt, et Londoni südalinna ülesehitamine nõuab vähimalt 50—100 aastat. Kulusid hinnatakse 150 miljonile naelsterlingile või kogusi veel suuremale summale. Peale suurtulikahju aastal 1666 pole Londoni city enam kunagi saanud niivõrd raskesti kannatada.

Genf, 29. 7. (DNB) Londoni teadete kohaselt on Briti toitlusminister sunnitud välja andma erimäärusi inglise perekondade kohta, kes V 1 tegevuse tõttu on kaotanud ka kõik oma toidusainete tagavarad. Nad saavad piiratud arvu elatustarbeainete-kaarte, ükskõik kui suured kadumaläinud tagavarad ka olid. Täielik hüvitamine on võimatu, nii et igaühel tuleb antuga rahule jääda.

Kommunistlik haridusjuht Ekuadoris

Vigost, 29. 7. (DNB). Reuteri teatel nimetas Ekuadori president kommunist Alfredo Verplideri haridusministriks.

Bukaresti ajaleht sõjalisest olukorrast idas

Bukarestist, 29. 7. (DNB). Sõjalise olukorra kohta idas kirjutab Bukaresti ajaleht „Ordinia": „Kes vaatleb olukorda idas pealiskaudselt, sel paistab silma ainult see, et bolševikud tungivad lääne suunas edasi. Ent meie peame juhtima tähelepanu ka sellele, et nõukogude võitlusjõud kannavad kogu aeg tunduvaid nõrgestusi, mitte üksnes saksa vastupanu tõttu, kes tekitavad neile raskeid kaotusi, vaid ka edasitungiga automaatselt seotud ofensiivijõu nõrgenemise tõttu. See torkab kindlasti vähem silma, kuid seda ei tohi jätta arvestamata, sest otsustaval silmapilgul langeb ka see tõsiasi otsustavalt kaalule.

Tugevdatud V. 1 tuli Inglismaa kohal

Stokholmist, 29. 7. (DNB). Reuter teatab: ööl vastu laupäeva saadeti Lõuna-Inglismaale, ühes arvatud Londoni piirkond, rohkem lendavaid pomme.

Atlandi vall täitis oma ülesannet täiel määral

Stokholmist, 28. 7. (DNB). „News Week" kirjutab: „Atlandi vall täitis täiel määral ülesandeid, milleks ta oli ehitatud: viivitades nimelt liitlaste rünnakuid.

Mõningates maabumispaikades olid ameeriklased katastroofi äärel, sest rünnakupioneerid ja jalavägi, kes läheneseid rannikule, sattusid kahurite tule alla, mis olid peidetud kaljude vahele või sisse ehitatud punkritesse, milliseid olid maskeeritud kaljudeks. Paljud pidid vette hüppama ja kaotasid oma relvad. Seejuures tuli vältida veealuseid tõkkeid. Rida paate hävis miinide läbi või sattus saksa vaitõketesse. Teisi hävitas tuli."

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust.

SEE ON TEINE KÜLG!

Soomelahe meresõjast. Julgestusteenistus Narva lahes. Võitlus Soome pärast

PK mereväe juures, juulis 1944.

Päike on tõusnud üle Narva lahe. Valge öö oli läidetud paisuva kuu hõbetuhmist valgusest. Meri on peegelsile, uunenud on päevad, mil torm mässas Soome lahes ja kõrgele piitsutas vood. Meie laevamasinate värinasse ja tampimisse seguneb kaugete mürskude kõmin. Seal kauguses, kus laieneb sinimetsaga kaetud neem, suubub Narva jõgi merre. Kulgeb Karjala rinde pikendusena Saksa peavõitlusliin, mille põhjatiiba hoiavad meie mereväe maaüksused.

Komandant seisab sillal, vaatab teisi kindlustus- ja -valvesõidukeid, mis nagu meiegi, sõidavad määratud positsioonidele allpool Eesti rannikut. Ülal, kus järsk kallas pikkamööda alaneb, on väike asula.... Meriküla. Selle aasta veebruaris tegid venelased seal, Narva ääres saksa rinde seljataga neile väga kaotusrikka maabumiskatse. Nurja aetud, kuid see ei tähenda veel, et lõplikult välditud, mõtleb komandant ja nii mõtlevad ka mehed, kes seisavad meie laeva pardal relvade juures. Nemad, kes on võidelnud vaenlasega nii mõnegi kõva võitluse, teavad hästi, et vaenlane võib iga hetk ette võtta uue taolise ürituse. Seepärast seisavad nad koos oma soomlastest sõpradega valvel sellel mererindel.

Üks osa sellest ühtsest sõjapidamisest on Narva lahe sõjaline julgestus. Siit kuni Soome rannikuni kulgeb meie miinide ja mürskude süsteem, selles alas pakuvad saksa-soome julgestusvõitlusjõud Nõukogude idamerelaevastikule viiki.

Käes signaalidemärkmik, astub signalist komandandi juurde. On saabunud uusimaid FT-teatad. Komandant heidab pilgu vihikusse: „Mitte midagi meile, mu härrad," ütleb ta siis, pöördudes I WO ja ülemtüürimehe poole. Nii see nüüd on! Juba 2 päeva ollakse siin valvel, oodatakse ja oodatakse, kuid ei juhtu midagi. Teenistus veereb oma rada üks valve järgneb teisele. Kord teatati kaheksast kuski ligiduses olevast vaenlasmasinast. Siis jälle luusivad kirde suunas 12 Nõukogude paati. Kõigi eelduste kohaselt peab saabuma kokkupõrge. Nagu pühitud on kõik kuum juulikuupäikese kiirte mõjul tekkinud väsimus. Kuid juba pool tundi hiljem on kõik taas nullpunktis. Nõukogude lennukid on pöördunud itta ja 12 paati tagasi sõitnud oma lähtebaasidesse. Säärane on Narva lahes toimuva julgestusteenistuse teine külg. Sest ajast, mil võitlus Soome pärast on uuesti löönud loitma, valitseb siin, välja arvatud üksikud õhurünnakujuhud, täieline vaikus ja esimeseks parooliks on ootamine.

„Iga kahe- kolme tunni järele väike rünnak", arvab komandant asjalikult, „see oleks õige!" Komandant pole mees, kes teeks säärast otsust kergemeelselt. Ta tunneb oma mehi. Ta teab ka, mida need ootavad, ja mis kõige tähtsam — ta on juba ise proovinud seda kõike, mida meresõda Soome lahes üllatuste näol võib tuua. Meresõda Soome lahes kulgeb oma seaduste järgi. Vaheldugu olukorrad aeg-ajalt ja järgnegu tugevaimate võitluste päevadele säärased ajutised vaikuseajed, saksa mereväelased, kes koos oma soomlastest sõpradega seisavad Nõukogude vastu, jäävad ikka samadeks. Nad on harjunud iga olukorraga.

Sõjakirjasaatja
Max Trebst.

„Torpeedolennukid ahtrist!"

Ülemeelik lugu pardalt — valesti mõistetud rindeteade

PK.— Mereväe juures, juulis 1944.

Alljärgnev lugu leidis aset kuski Narva lahe piirkonnas. Jälle kord, nagu juba nii tihti varemgi olid meie hävitamatud paadid positsioonisõidul. Viimased päevad olid too nud palju vaheldust. Üksteisele järgnes tulevahetus Nõukogude kiirpaatidega ja vaenlase õhurünnakute tõrjed! Nüüd aga näis juba mitu tundi, nagu oleks Narva laht välja surnud ja nagu ei liiguks seal peale Saksa valvelaevade mitte midagi.

„Ootamine on teinekord pingutavam kui madin," ütles I VO vanemtüürimehele. Mõlemi pilgud suundusid komandandile, kes istus ja hoidis end vaid veel pingutustega ärkvel. Ta oli palju kogenud. Kogu päev jalgadel, kusjuures kogu selle aja jooksul pole silmagi kinni saanud. Just sel hetkel tõusis juhtlaeval märk, mis tähistas pööret. Järgnes vastusignaal.

Sõidukid pöördusid ettenähtud korras. Kõik marsisid, nagu ettenähtud. Pilukil silmadega vaatles komandant taevast. Ei, ka seal oli kõik rahulik. Veel kord kiireit signaalmärkmik kätte. Ei olnud midagi uut.

Komandant lahkus oma ohtlikuit istumispaigalt ahtris. Pöördudes I VO poole, ta ütles: „Nüüd ma heidan pisut pikali. Kui juhtub midagi tähtsat, äratage mind!" „Jah, härra ülemleitnant!" kostus I VO vastus. Nii, ka see oli korras.

Komandant astus kaabiini. Pilk kellale, osut ligines 19.10-le Raadiost kostus marsimuusikat. Õieti ei hinnanud komandant seda, eriti veel magamise juures, kuid seekord jättis ta muusika, ainult veidi tasasemaks seadis. Siis seadis ta end lihtsale nahksohvale. Temani kostus I VO hääl: „Veel 10! veel 10!" kordas see, andes ühtlasi käsu edasi masinale. Kõik on korras, mõtles komandant ja sulges silmad. Päris kaugelt kuulis ta, kui fanfaarihelid raadios teatasid rinde teadete-saate alguseest.

Komandant magas. Tüürimaat, kes ühe peilimisülesvõtte tõttu pidi minema kabiini, hiilis tasaste sammudega sisse. Ringhäälingust kirjeldas teadustaja ühe Nõukogude pealetungi purustamisest. Kuni järgmise teateni lõuna-rindelt kostus jälle marsimuusikat. Komandant magas sügavalt.

Nüüd aga juhtus, et lõppes viimane rindeteade. Kaugel põhjas, Põhja-Narva rannikul oli sõidus saksa üksus. Võib-olla kuulas ta seda teadet eriti hoolsasti, kuid igatahes mingi kummalise välismõju tõttu muutus teadustaja hääl niivõrd valjuks, et kaabiini seinad sellest lausa kajasid. Kuuldus parda-2 sm ja 3,7 laske. Rahutult pööras komandant end poolunes teisele küljele. Aeglaselt paisus teadustaja hääl raadios hiiglaslikuks „ja nüüd" kuuldus raadiost: „liginevad vaenlase masinad meie paadile: 3,4,5,6 torpeedolenduril!"

Sel silmapilgul hüppas komandant üles. Automaatselt haaras ta käsi tema ees laual oleva binokli. 2—3 suurt sammu, komandant oli väljas sillal, kus vahepeal I VO oli okupeerinud tema endise istekoha.

„Kus on torpeedo lendurid? Miks ta ei anna õhualarmi? I VO ei vastanud komandile kuigi vaimukalt, silmapilguks katkes isegi parajaks vastuseks tema nii rääkimisvalmis olev suu.

Vaikuses, mis ruunvalt laskus silla kohal kõlas aga just nüüd teadustaja täiekõlaline hääl: — tõime propagandakompaniide rindeteateid. Viimase teate, vaenlaste torpeedolennukit pealetungist saksa üksusele kauges põhjas, teadustajaks oli. . .

Nimi kadus sillal tennivasse tugevasse naeru. Komandant ise oli üks suuremaid naerjaid. „Naer on terviseks!" ütles ta I VO'le ja läks põnase näoga tagasi kabiini, et tänaseks raadio ära keerata.

Kuid jutt komandandi kuuest torpeedolendurist tegi oma ringi. I VO jutustas selle vahetusest II VO'le. Teisel päeval oli ta tuntud kogu pardal ja seal rändas see teistele flotill laevadele. Ka nende ridade lugeja sai sellest teada, ja ei suutnud loobuda seda edasi jutustamast suuremale ringkonnale. Sest — naer on terviseks! Eriti aga just mereväe juures!

Sõjakirjasaatja: Max Trebst.

Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liit tähistab septembris 25. aastapäeva

Käesoleva aasta septembrikuus täitub Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidul 25 aastat liidu asutamisest. Seda päeva tähistatakse septembrikuus korraldatava tuletõrje korrastuskuuga, mille teostamiseks on kinnitatud liidu juhatuse 27. skp. peetud koosolekul vastav kava.

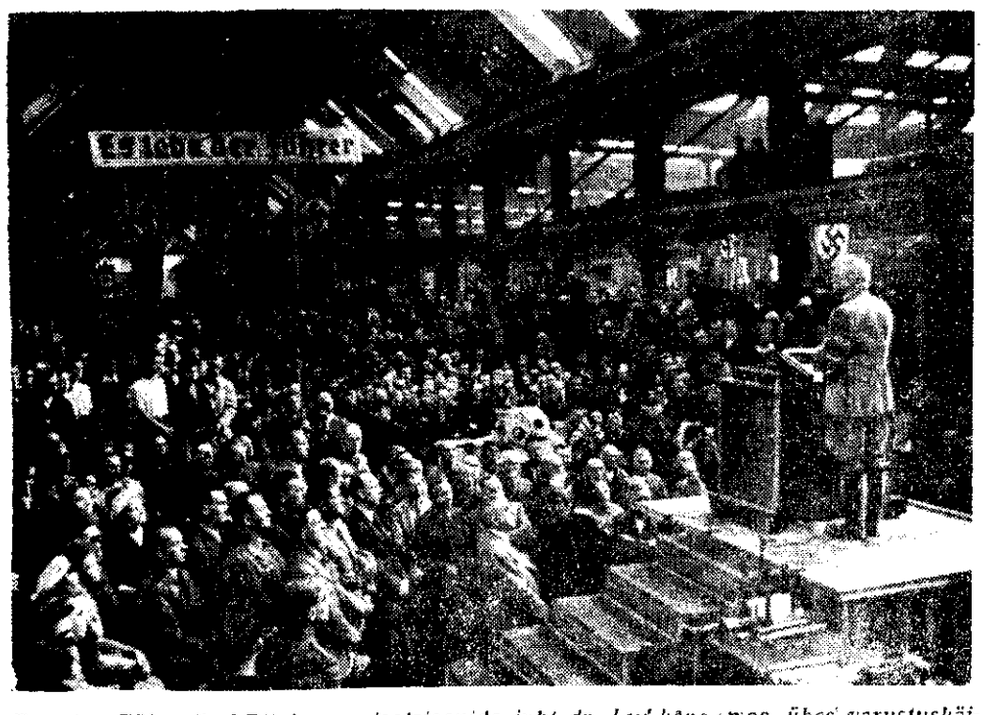

Truudus Führerile. Riigi organisatsioonide juht dr. Ley kõne emas ühes varustuskäitises. (Wb.)

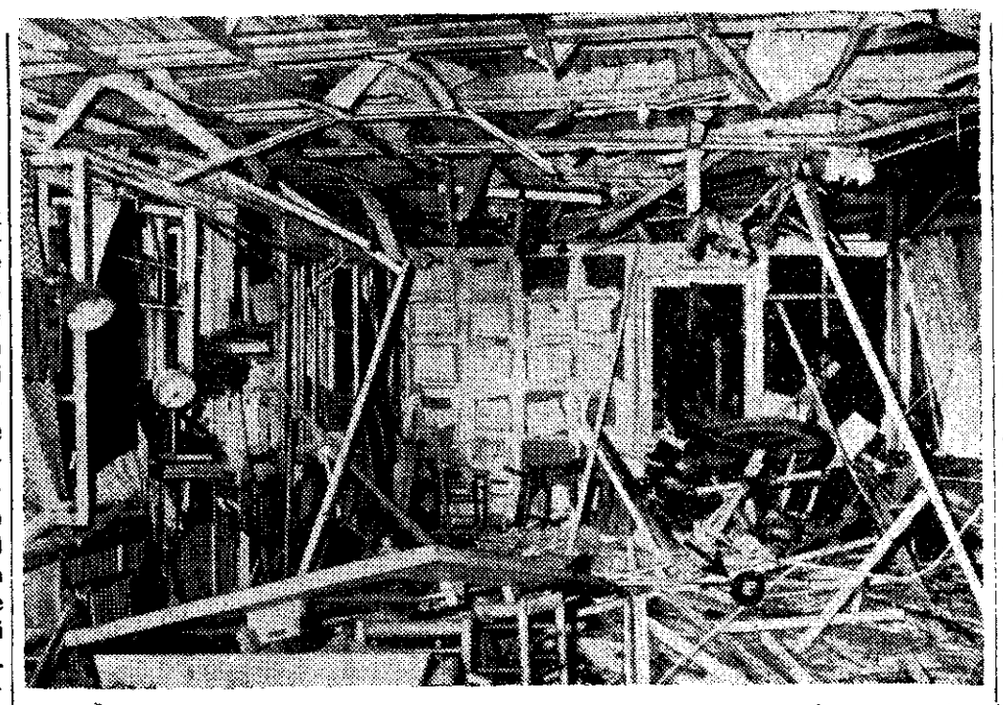

Ruum, kus teostati mõrvakatse Führerile. Führeri asukoht atentaadi silmapilgul on märgitud ringi ja noolega. Presse-Hoffmann Wb.)

Sealt, kus V I stardib

Esimene kirjutus tasumisrelva punkreist

Kuski Prantsusmaal asub V 1 komandopunkt. Sügavale maa sisse kaevetud on punker, kust saabuvad tulistamiskäsud tasumisrelva meeskonnale. Selle staabi ohvitserid on kainelt mõtlevad ja tegutsevad sõdurid. Nad on silmapaistvad suurtükiväelased, kuid valitsevad samavõrra ka õhusõidutehnika valdkonda ning mootorlennu mitmekesiseid probleeme. Seal on sõjas kogenud kindralstaaplasi ning noori ohvitsere, kes rindelt on toonud oma aumärgid.

Punkri seinad on kaetud kaartide ning tabelitega, hiigelmõõduliste kaartidega, mis kujutavad Londonit kõigi ta ees- ja äärelinnade, tänavate, tööstusettevõtete, all- ja pealmaaraudteede ning sõjaliselt ja sõjamajanduslikult tähtsate üksikasjadega.

Ühele seinale on löödud üksikute alluvate üksuste väljatulistajad. Sealt võib lugeda: „Tuleand kell 19.01... Tuleand kell 19.40... Tuleand kell 20.54" jne. Sellest kõigest selgub, et Londoni elanikkonnal oli eelmisel päeval rahu vaid kaks tundi. Siis tuli lõhkekehi korraga suuremal arvul ja alarmsireenid katkestasid taas lühikese puhkuse.

Siis on londonlased oodanud 39 minutit järgmist rünka tulesadu ja tund hiljem järgmist ning veerand tundi seepeale järgmist seeriat.

Sammun edasi ühte montaažirunmi sügaval maa all. Ülemus osutad oma käekellale: „Kahe minuti pärast on „Paula nr. 3" sealpool..." Silmitseme järgmist stardivalmis „juhita lennukit". Viimsed võtted, reguleerimised, väiksed muudatused saladusliku mehhanismi, hiigellõhkekeha sisemuse elektriaparaatide juures.

Selle „Paula" taga ootab juba järgmine ja selle taga pikk rida teisi lõhkekehi, mis kõik veel sel ööl asuvad pikale lennuteekonnale Londoni poole.

Nii töötavad V I sõdurid väsimatult 15. juuni õhtutundidest peale, mil sellest tulistamispunktist esimesed V I-sed alustasid oma pöörast lendu Londoni suunas, on mehed maganud vaid väheseid tunde. Nad on haaratud kirjeldamatust vaimustusest ja otse fanaatilisest tegutsemisinnust. Kuid laskem jutustada üht arutlusi ning rakendusi kontrollivat allohvitseri, 45-aastast Berliini mootoriliukseppa:

„Raskeim meile oli ootamine... Tundsime oma relva ja usaldame teda. Tahtsime viimaks ometi tulistada, sest meil kõigil olid inglastega õiendada ka isiklikud arved.

Mina pole kaotanud mitte ainult oma korterit, vaid ka mu naine ja kolm väikest last hukkusid aasta eest ühel öisel rünnakul.

Siis saabus 15. juuni. Olime nagu palavikus, kui tuli tulistamiskäsk. Kui meie „Paula" esimest korda väljus, jooksime kõik üles, et näha teda kauguses kaduvat.

Meil on vaevalt olnud aega kirjade kirjutamiseks. Söönud oleme vahetevahel punkris, mõnikord oleme pooleks tunniks oma „Pauline" kõrvale pikali heitnud, siis oleme jälle edasi rühkinud — olime säärases tuhinas, et üksi ei tahtnud ega suutnudki lakata. Ja esialgu ei mõtle me veel tükil ajal lakata..."

Ühel päeval jõudis V I meesteni Führeri raadiosõnum, milles neile väljendati suurimat tunnustust nende saavutuste eest. Pidev rakendamine nõuab määratuid kehalisi ning hingelisi pingutusi, eriti üksikute tulepositsioonide meestelt, kes omavahel on asunud pöörasesse võistlusse: kes tulistab rohkem lõhkekehi välja?

Nurgas seisab kast kriidiga. Algul olid mehed kiiruga igale lõhkekehale veel enne väljatulistamist kirjutanud mingi lause: „Kättemaks Bochumi eest!" — „Kättemaks Frankfurti eest!" jne. Nüüd kirjutab üks ühe V I siledale metallkehale, mis lähima kümne minuti jooksul minema tuhiseb, kriidiga: „Tervitusi Berliinist — Paula tasub Wilmersdorfi tänava eest Charlottenburgis."

Sõjakirjasaatja
Hans Theodor Wagner

Rahva silmapaistev ohvrivalmidus

ERÜ karbikorjandus jaanipäeval tõi sisse 170.000 RM

Jaanipäeval korraldatud ERÜ ülemaaline tänavkorjandus rinnamärkide müügiga tõendas, et eesti rahvas meeleldi annetab sotsiaaltööks ja rahva elujõu kindlustamiseks. Valminud kokkuvõtte järgi on ERÜ-le korjanduskarpidega laekunud 170.000 riigimarka.

Tänavkorjandusel laekunud summa suuruse poolest on esimesel kohal Tallinn. Kuigi paljud elanikud on evakueerunud ja linnajäänuist paljud olid jaanipäevake maale sõitnud, laekus Tallinnas siiski 51.125 riigimarka.

Tartu linn annetas tänavkorjandusel 15.731 rmk.

Maakondadest esimesel kohal on Virumaa, kus koos linnadega laekus 17.112 rmk. Järgnevad Pärnumaa 15.519, Võrumaa 14.149 ja Harjumaa 10.306 riigimargaga. Teised maakonnad on seekordsel karbikorjandusel annetanud alla kümne tuhande riigimarga.

Ohvrivalmiduse poolest on endiselt silmapaistev Valgamaa elanikkond. Laekunud 9.948 riigimargaga on Valgmaa annud tunduvalt suurema pannuse eesti rahvusterviku kasuks kui näiteks suurema elanikearvuga ja rohkem arvuga linnade ja suurte alevitega Viljandimaa oma 8.375 riigimargaga.

Keskmiselt rohkem kui üks riigimark iga levitatud korjandusmärgi kohta on annetanud Valgamaal Hummuli, Saaremaal Leisi alevik, Võrumaal Võru linn, Misso, Mõniste ja Vastseliina.

Korjandusmärkideks olid eesti sõduritüüpe kujutavad nukud ja korjamaiks olid väeosade asupaikades sõdurid, keda aitasid samariidid ja teised ohvrivalmis kodanikud.

Korjanduse tulemustes on otsustav tähtsus ka korjajate innukusel ja oma ülesande teadlikul täitmisel. Kahe korjaja karpidest, kes müünud ühe sama arvuga märke, võidakse välja lugeda väga erinevad summad— üks korjaja kogub mitu korda rohkem kui teine.

Läheneb järjekordne klassiloterii loosimine

ERÜ käimasoleva klassiloterii 3. klassi loosimiseks on võimalik pileteid ümber vahetada kuni 6. augustini. Pärast seda tähtaega lastakse ümbervahetamata piletid müüglie uutele soovijatele ja senistel piletiomanikel ei ole enam kindlustust, et nad saaksid kaasa mängida suurte võitude lõpploosimisel.

Ka kolmanda klassi loosimisel on võidud juba tunduvalt suuremad kui eelmistes klassides. Suurim või õnnelikul juhtumil, s. o. kui peavõit tuleb välja teisel loosimispäeval, on 20.000 riigimarka, sest 8000 rmk. võidule leandub siis 12.000-rmk. preemia. 3. klassi suuremad võidud on järgmised: preemia 12 000 rmk., võidud 8000, 5000, 3000, 4 võitu à 2000, 10 võitu à 1000 rmk. jne. Välja loositakse seekord 2500 võitu kogusummas 86.130 riigimarka väärtuses.

Kesk-Eesti meistriks siiski Järvapojad

Jalgpalliliidu juhatuse otsusega on Kesk-Eesti meistriks tunnistatud Mõisaküla Tervise asemel Paide Järvapojad. Kuna esimene oli loobunud paarist mängust, siis vastavalt määrusile tühistati kõik ta mängud, nii et meistrikstuleku asemel langes ta üldse välja. Järvapojad tuli meistriks 6 punktiga Türi Spordiringi 5 ja Sakala 1 punkti ees.

Rindevõitlejate perekondade varustamine

Praegu on ERÜ ringkonnaameteil teoksil 1.000.000 tekstiilpunktist selle osa väljajagamine, mis oli määratud Tallinna rindevõitlejate perekondadele. Üritusse, mis mujal on juba lõpetatud, töi ajutise seisaku viimane pommitusrünnak.

Rindevõitlejate perekonnaliikmed, kes soovisid saada tekstiilpunkte, pidid esitama avalduse ERÜ ringkonnaameteile, kes selle edasi saatis hooldusohvitserile. Lõplikult otsustas ja kinnitas avaldused linnavalitsus.

Nüüd on võimalik ostuluba Tallinnas elonevail linnavalitsusest kätte saada. Neile perekondadele aga, kes on Tallinnast evakueerunud, võtab ERÜ ise linnavalitsusest load välja ja vastavad piirkonnajuhid toimetavad need edasi mahajäetud aadresside järgi. Et aga osa inimesi on hiljem oma elukohta muutnud ja nende uus aadress ei ole teada, siis on soovitav, et uued aadresid võimalikult ruttu teatataks. Siis saab ERÜ ostulead kohe uuele piirkonnajuhile välja saata.

Üldsummas on Tallinnas esitatud 20.000 avaldust ning väljajagamisele tuleb 150.000 punkti.

Punktide arv perekonnale on määratud individuaalselt, arvestades perekonna suurust, rindelvõitlejate arvu perekonnas ja perekonna otsest vajadust tekstiilkauba järele.

500 tonni kaltsude vastu 2,1 miljonit tekstiilpunkti

Villaste ja silmkoekaltsude kogumise aktsioon, mis algas 1. juulil, on lõpule jõudmas.

Seniste kokkuvõtete järgi on üle maa ära antud ümmarguselt 500 tonni kaltse, mille eest peale rahalise tasu on välja jagatud ligikaudu 2.100.000 tekstiilpunkti. Sellega ületab kokkutoodud kaltsude hulk kuni kümnekordselt varem tehtud kalkulatsoonid.

Kindralkomissar Litzmann Lõuna-Eestis

Kindralkomissar kõneles Võrus ja Valgas praegusest olukorrast

Kindralkomissar SA-obergruppenführer Litzmann kõneles Võrus ja Valgas nende maakondade omavalitsuste juhtivaile isikuile. Neist kokkutulekuist võtsid osa maakonnavanemad, maakondade põllumajandusametite juhatajad ja kõik vallavanemad.

Kindralkomissar kõneles praegusest olukorrast ja sellest tingitud ülesannetest ning kohustustest. Ta juhtis tähelepanu tähtsusele, millise just nüüd omab iga üksiku vallavanema töö ühiste suurte ülesannete täitmisel, ja kõneles isiksuse väärtusest eriliste nõuete ning hingelise surve aegadel.

Kõne järele oli osavõtjail võimalus avaldada oma muresid ja hädasid. Kindralkomissar osutas huvi kõigi küsimuste vastu ja andis ikka jälle nõu ning virgutust. Kokkutulekuil ilmnes saksa ja eesti halduste usalduslik ühtsus ja need lõppesid tõotusega teha kõik, et aidata rinnet ja kaitsta Eestit enamlaste sissemurdmise eest.

Eesti heliloomingu täieneb

Sõjaaeg ei ole pidurdanud meie loovate kunstnike produktiivsust. Äsjailmunud ilukirjanduslikud uudisteosed ja esiettekandele tulnud helitööd on selle elavaks näiteks.

Eriline loomisind ilmneb prof. J. Aaviku juures. Käesoleval suvel on meie tunnustatud muusikamehel valminud kontsert klaverile ja orkestrile — „Pidulik avamäng".

Teine ulatuslikum muusikateos „Lahmuse mälestused" — süit 6. osas, on praegu lõpetamisel. „Piduliku avamängu", jutustab prof. J. Aavik ise, „kavatsesin kirjutada juba mõni aeg tagasi, sest meie heliloomingus on kontsertavamänge, võrreldes teistega, vähe. Tööülesanded ei annud aga pidevaks tööks ja keskendamiseks varem võimalust."

Teine helitöö „Lahmuse mälestused", on inspireeritud elunähetest suvises ümbruses, milles helilooja ennast väga hästi tunneb. „Lahmuse mälestused" esimene osa kannab pealkirja „Aesaku talus" ja sisaldab talule iseloomustavaid siluette. Teine osa on helilooja poolt nimetatud „Lahmuse koolimaja", kolmas — „Saunas", neljas — „Vallamaja", viies — „Kaunis kevad", kuna kuuenda osa loomisel on helilloojat inspireerinud lähedalt paistev kirikutorn, mis oma tõsise siluetiga suunab mõttekäigu filosoofia radadele.

Teos lõpeb pühaliku alatooniga, mis viib kuulaja kiriku vaikusesse ja vaimsesse avarusse.

Leitud laskeriist vigastas leidjat

Möödunud reedel toodi Järva maahaiglasse Väätsa v. pärinev Erich Rajala, 17 a. vana, kes heinamaalt leitud laskeriistaga, mis juhuslikult osutus laetuks, ettevaatamatu ümberkäimisel, oli saanud haavata vasemast käest ja reiest, kuhu kuul arvatavasti on peatuma jäänud. Esialgse otsuse järgi kuuluvad vigastused siiski kergemate liiki.

Korraldus postiliikluse alal

Saksamaale on lubatud saata ainult tavalisi kirju, mille kaal ei tohi ületada 50 g. Muu postiliiklus Saksamaale on ajutiselt katkestatud.

Eesti peapiirkonnas lõpetatakse postitšekkide, postihoiuste ja postitranfertide tegevus. Ülejäänud posti- ja telegraafiteenistus Eesti peapiirkonnas ei tule piiramisele. Vastu võetakse nagu senigi: tavalisi pakke ja pisipakke, igat liiki kirjasaadetisi, tähitud kirju ja väärtkirju kuni 1000 rmk väärtuses. Emissioonipanga ja Deutsche Dienstposti väärtpakid on lubatud kuni 3000 rmk. väärtuses. Raadioteenistus ja ajalehtede saadetised Eesti peapiirkonna ja Sahsamaa vahel, jäävad täies ulatuses püsima.

Annetus peremeheõigustesse saamise puhul

Juba pikemat aega on käimas enamlaste poolt Eestis omanikelt ära võetud talude, käitiste ja äride reprivatiseerimine. Omandi tagasisaamise puhuks andis kõigile ilusa eeskuju Pilistvere apteegi omanik Karl Sarre, kes annetas Tervishoiukojale teatava summa ja 200 rmk. ERÜ-le. Annetuse puhul kirjutav hr. K. Sarre.

„Suurima rõõmu ja tänulikkusega ohverdan Tervishoiukojale ja ka ERÜ-le ülalnimetatud summad, sest olen 6.juunist. s.a. jälle oma apteegi peremees."

Võimalus jälle peremehena juhtida ja üles ehitada oma töövaeva tulemust, ettevõtet või majapidamist, on andnud enamlasevastane võitlus. Seetõttu on ka mõistetav, et omandi tagasisaamise puhul tuuakse aineline panus ka selle töö jaoks, mida teeb ERÜ ja mille eesmärgiks on rahvaelujõu, tootmisvõime ja võitlusjõu säilitamine ja tugevdamine, et eesti rahvas suudaks võitluse enamluse vastu võidelda võiduka lõpuni.

Priit Vebel maeti Metsakalmistule

Reedel, 28. juulil, sängitati mulda „Estonia" balletidirigent Priit Vebel. Vaimuliku matusetalituse pidas „Estonia" garderoobis õp. Talimeister. Lahkunud muusikule oli tulnud viimset austust avaldama arvukas kolleegide pere ja rohkesti sõpru ning tuttavaid. Pärgadesse uppuva kirstu ümber seisis kadunu kolleegidest auvalve. Matusetalitust kaunistasid estoonlased muusikaliste ettekannetega.

Koigi tähistas vabastamispäeva

Koos vabastamispäevaga toimus ka noortepäev

Mööduunud pühapäeval tähistas Koigi vald oma bolševike ikkest vabastamise 3. aastapäeva. Koos vabastamisaastapäevaga toimus ka Koigi valla noortepäev. Seoses mõlemi peopäevaga toimus sel puhul Koigi 6. kl. algkooli juures rida pidustusi, milliseid oli ilmunud jälgima ligi tuhandepealine rahvahulk. Päeva tähistavad pidustused algasid juba ennelõunal noorte kergejõustikuvõistlusega. Algusega kell 14.00 toimus piduliik pärjaasetamine saksa kangelaskalmistule maamulda sängitatud langenud kangelassõdurite kalmudele. Pärja asetamise tseremooniast võtsid osa Omakaitse Koigi kompanii, Koigi noorte ja Järva noortemaleva tütarlaste esindused. Esimesena asetas kalmule pärja Omakaitse Koigi kompanii nimel rühmaülem O. Viimsalu. Sellele järgnevalt asetas Koigi noorte nimel kalmule kimbu lilli Koigi valla töörühma juht prl. M. Evardi. Edasi laulis Järva noortemaleva tütarlaste esindus leinalaulu „Puhake paremad pojad", mille lõppedes Järva noortemaleva tütarlaste juht pr. M. Aasa asetas Järva noortemaleva nimel kalmule kimbu lilli. Piduliku pärja-ja lilledeasetamise tseremoonia puhul oli kohaliku omakaitse poolt langenud kangelaste kalmude juurde asetatud auvalve.

Toimunud pidustuste keskseimaks sündmuseks kujunes päevakohane aktus Koigi mõisa pargis. Aktus algas jumalateenistusega J-Peetri kog. õpetajalt A. Körvilt. Järgnevalt sellele ütles aktuse avasõna Koigi valliavanem A. Tischler, mille järgi pidas aktusekõne Järvamaa Rahvakasvatusameti juhataja H. Leeman. Oma sisukas ja ülevaatlikus kõnes andis H. Leeman ülevaate momendil käimasolevast rahvastevahelisest heitlusest, kusjuures ta märkis, et kõigi eestlaste peamiseks püüdeks olgu rakenduda maksimaalselt nii rinde kui tagala teenistusse. Kõne lõppes vaimustava ühislauluga „Eestimaa, mu isamaa". Järgnevalt sellele deklameeris Järva noortemaleva noor A. Lillenurm meeleoluka „Otsin õnne sireliõites". Edasi võttis tervituseks sõna Järva Maleva Omakaitse I territoriaalpataljoni ülem ltn. H. Puupill, kes tõi tervitusi Koigi valla rahvale ja kohalikule noorsoole Omakaitse Järva Maleva ülemalt. Peale H. Puupilli tervitavat sõnavõttu lauleid Järva noortemaleva tütarlapsed H. Lillenurm ja H. Leeman sõdurilaulu „Kaugel sinust ja kodumaast". Esitatud pala kutsus esile rohkearvulises publikus rohket kaasaelamist, kusjuures paljude silmis võis näha pisaraid. Järgnevalt tõi Koigi valla rahvale ja eriti Koigi noortele tervitusi Eesti Noorte Peastaabi ülemalt, Eesti Noorte tütarlaste juhiit ja Järva noortemalevalt Järva noortemaleva tütarlaste juht pr. M. Aasa. Südamlikes sõnades üleantud tervitus-sõnavõtt lõppes ühislauluga „Eesti lipp".

Järgnevalt sellele esitas Koigi segakoor laulud „Priiuse hommik" ja „Veel kaitse kange Kalev." Peale eelpooltoodud deklameeris V. Kroonimägi meeleoluka „Eesti muld ja Eesti süda." Edasi esitasid Koigi noored õnnestunud ettekandes laulud „Su Põhjamaa päikese kullas" ja „Sind surmani küll tahan." Toimunud pidustuste lõpuosas esitati Järva noortemaleva tütarlaste trupilt rahvatantsud „Kalamies" ning „Kaera jaan," millised leidsid publiku sooja vastuvõtu. Eriti rohket aplausi pälvisid Paide noored Õ. Pärn, K. Jents ja A. Lillenurm lauluga „Mikihiir." Järgnevaist ettekandeist väärib veel esiletõstmist Koigi noorte poolt esitatud „Viru valss" ja Paide noorte poolt esitatud „Rakei Jaak". Õnnestunud ettekandeid täiendas veel eriti publiku suurte ovatsioonide osaliseks saanud Õ. Pärna ja I. Laane hoogne ning temperamendikas „Tuljak." Kõigiti õnnestunud ning meeleolukas aktus lõppes hr. L. Kilviti lõppsõnaga, mille järgi lauldi võimsalt eesti rahvushümni.

Koigi valla bolshevike ikkest vabastamise 3. aastapäeva ja Koigi noortepäeva pidustustelt viidi kaasa taaskordselt seda vaimu ja meeleolu, mida omati kolm aastat tagasi, mil saabus Koigile ja eesti rahvale lõplik vabastamine meie põlisest idavaenlasest.

Omavalitsuste eelarve kinnitati

Maakondade omavalitsuste eelarve tasakaalus 6,5 milj. riigimargaga

Sisedirektooriumi poolt kinnitati neil päevil omavalitsuste eelarve 1944-45 majandusaastaks. Kinnitatud eelarve hõlmab maakondades asuvate omavalitsuste kuluseid-tuluseid ja on tasakaalus 6,5 milj. riigimargaga. Maakonnavabade linnade Tallinna, Tartu, Pärnu eelarved on veel Sisedirektooriumis läbivaatamisel ja nende kinnitamist on oodata lähemal ajal.

Omavalitsuste 1943/44 majandusaasta aruannete esitamine Sisedirektooriumile jatkub. Olgugi et selle tähtajaks on 1. september 1944. a., on enamuses omavalitsusi oma omandid kinnitamiseks esitanud. Kinnitatud omavalitsuse eelarvest on jäänud välja erakorralised kulud, mis esinesid eelmisel aastail eelarves ja millised summad olid ette nähtud peamiselt ehituskuludeks.

Omavalitsuste kinnitatud eelarves nõuab endale suuremaid kulusid tervisehoiuala, millisele on erakorralistest aegadest tingitult ette nähtud suuremaid kulutusi mööduunud aastaga võrreldes. Tervisheidlikkude kulutuste osas langeb peaõhk raviasutuste ja arstiliku personali ülalpidamiskuludele. Maakondades on püütud jaoskonnaarstide, ämmaemandate, veiskrite võrku tihendades, et sel teel rahva tervisheidlikku olukorda elujõulisena hoida. Sõjaoludest hoolimata ei ole meil esinenud epideemilisi haigusjuhtumeid, mis on väliditud tervisheiu alade küllaldase tähelepanu otsustamisega. Sellest vajadusest on saadud aru maakondadeski ja on katsutud jõudumööda kohalikke tervisheiuolusid parandada.

Järgnev ala, millele on osutatud suuremaid kulutusi, on sotsiaalhoolduse. Sõjaoludest tingitult on kasvanud vajadus puudustkannatavate abistamiseks ja see nõuab omavalitsustelt suuremaid väljaminekuid kui rahuaastail. Sotsiaalhoolduse alal tuleb omavalitsustel kanda kulutusi peamiselt lasteasutuste ülalpidamiseks, samuti vanadekodude hooldamiseks ja teistes sotsiaalhoolduse otstarvetes.

Rahvaharidusele on kinnitatud eelarves osutatud väljaminekute poolest kolmas koht. Koigi sõjaoludes ei ole võimalik püstitada uusi koolimaju, vajab hariduselu juhtimine omavalitsustelt küllaldaselt väljaminekuid.

Haldusala on kulutuste poolest neljandal kohal, millele omavalitsuse eelarves on osutatud tähelepanu tänavu ainult hädavajalise kulutuste piires.

Kinnitatud omavalitsuste eelarve püsib tänavu umbkaudu mööduunud aasta raames. Ka mööduunud aastal surusid sõjaolud vajadused tõsisemasse piiri ja hoiduti üleliigsetest kulutustest. Praegu Sisedirektooriumile esitatud mööduunud tegevusaasta aruanded annavad selge pildi, et omavalitsustes tehakse tõsist tööd, hoidudes üleliigsetest väljaminekutest.

Koigis toimusid kergejõustikuvõistlused

Ühenduses Koigi valla bolshevike ikkest vabastamise 3. aastapäeva ja Koigi valla noortepäevaga, toimusid Koigi mõisa juures kergejõustiku võistlused, kus saavutati järgmisi tulemusi:

Kaugushüpe B-klassis

1. E. Viikmaa — 4,34. 2. F. Helmeste ja E. Salk — 3,80.

Kaugushüpe A-klassis

1. Päid — 5,15. 2. Kasemaa — 4,56.

100 meetri jooks B-klassis

1. Päid — 14,2. 2. E. Viikmaa — 15,0 3. Mesak.

Kuulitõuge A-klassis

1. J. Pärenson — 13,50. E. Võrk — 10,27. 3. V. Päid — 10,25.

Kuulitõuge B-klassis

1. Helmeste — 8,07. 2. Kattai — 7,22. 3. Sardis — 6,92.

Hiljem toimus samas võrkpallivõistlus Koigi ja Päinurme noorte meeskondade vahel, mille võitsid koiglased geimide vahekorraga 2 : 1.

Kehtestati uued aedvilja ülemmäärhinnad

Eesti hindadedirektori poolt on kehtestatud määrus aedvilja uute ülemmäärhindade kohta, mis jõustub tootjahindade osas 31. juulil ja tarbehindade osas 3. augustil. Samaegselt kaotab kehtivuse k.a. 5. juulil antud määrus aedvilja ülemmäärhindade kohta.

Määruses on antud hinnad esimese sordi kaupade kohta. Kui sellekohaste valikeeskirjade järgi teise valikusse kuuluva värskekaupa hinda ei ole eraldi kindlaks määratud, siis tuleb teise sordi kaupade hindu arvestada 80 protsendi ulatuses esimese sordi kaupade hindadest.

Endiselt on jäänud kehtivaks hinnamäärus ü l e t a l v e hoitud aedvilja hindade kohta, mis on avaldatud 1. aprillil 1944.

Saabus kartulivõtmismasinaid

Neil päevil saabus ETK Palde harukontorile uus saadetis põllutööriistu. Seekordne kontingent koosneb kartulivõtmismasinaist ja kultivaatoreist, mis tulevad väljajagamisele Järvamaa põllumeestele põllumajandusjuhi poolt väljaantavate lubade alusel. Loa muretsemiseks tuleb kohalikust omavalitsusasutisest kõigepealt nõutada vastav vajadustõend.

Kartulivõtmismasinaid võimaldatakse osta ainult kollektiivselt, kusjuures on nõutav, et ühe masina tööpiirkonda langeks umbes 15 ha kartuli kasvupinda. Lubade väljaandmisel arvestatakse ka talupidajate normide täitmist ning loasaamisel on eelistatud need põllupidajad, kellel normid on enam täidetud.

Seekordsed masinad on valmistatud Tallinnas, ETK masinatehaseis, ning on meie põldudele täiesti sobivad, olles oludekohaselt valmistatud.

Ujuvseebi ja pesupulbri kupongide kehtivust pikendati

Majandus- ja rahandusdirektori teadaande kohaselt on pikendatud 28.—34. toitlusperioodi tarbeainete üldkaartide liik A—VL ja AT ujuvseebi ja pesupulbri kupongide 32 ja 33 ning liik B—VL ja B—T ujuvseebi kupongi nr. 3 ja pesupulbri kupongi nr. 6 kehtivust 31. augustini.

Noored mängisid 0:0

Mööduunud pühapäeval toimus Palde staadionil Paide ja Järva-Jaani noorte vaheline jalgpallivõistlus. Tasavägine mäng lõppes viigiga 0:0. Teisel poolajal arenes küll osalt üsna pingeline mäng pidevalt Järva-Jaani väljapoolel, kuid paidelaste oodatud võiduvärav jäi siiski tulemata.

J. Rosentalsi kuulus altarimaal toimetati kindlasse kohta

Riia Gertrudi kiriku kuulus altarimaal, mis on läti kunstnik J. Rosentalsi tähtsamaks teoseks ja kujutab Jeesust laste sõbrana, seisab läti kunstiajaloos tähtsal kohal uue uusilise voolu teerajajana, olles loodud a. 1911.

See jäädava väärtusega kunstiteos toimetati hiljuti õhukaitselistel põhjustel kindlasse kohta. Sel juhul valmistati esmakordselt originaali järele klisheed neljavärviliste reproduktsioonide (17 X 9 sm) jaoks. Ühtlasi valmistati maalist film. Ajutiselt asetatakse kirikusse nüüd uus altaripilt.

Pea meeles!

Kes õhukaitse vahendeid seadusevastaselt omastab, saboteerib rahva omakaitset ja langeb karistuse alla.

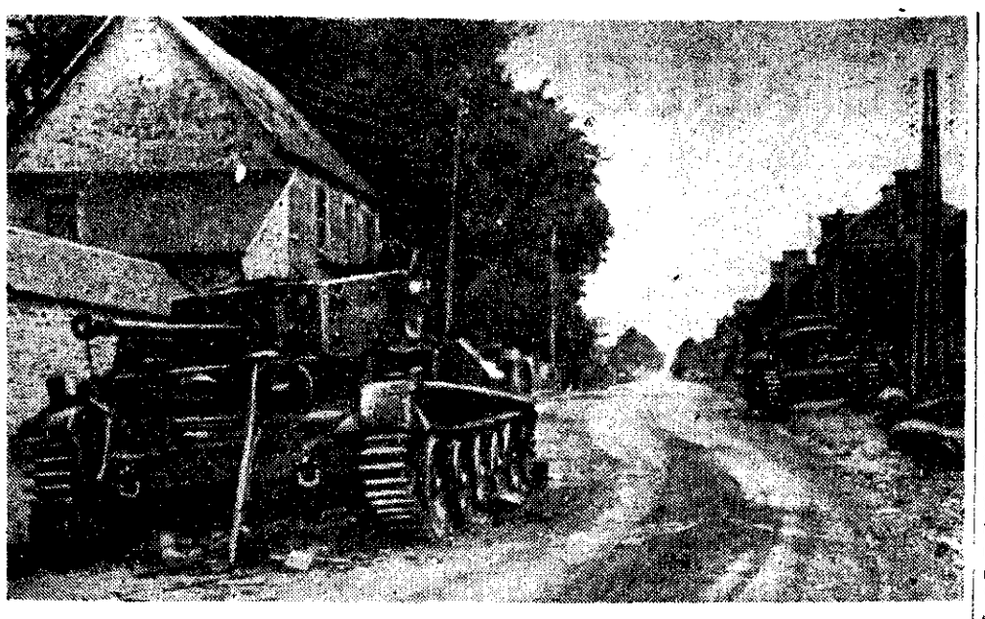

Inglaste hävitatud tankid ühes linnakeses Normandias. (Pk. Röder. Wb.)

Turbatöö edeneb jõudsasti

Mullusega võrreldes on tänavu töödeldud turvast üles 100 prots. enam

Käesoleva suve algul takistasid sagedased vihmasajud tunduvalt turbatöid ning andsid põhjust kõige pessimisti kemaiks kartusiks. Õnneks on need kartused siiski jäänud ainult kartusiks, ja nagu Järva turbatööstuse ringkonnis kuuleme, on ennastsalgava ja pingsa tööga suudetud tase teha vihmasadudest tekkinud viivitused. Praegu on Paide lähedal, Prääma turbarabas ülestöödeldud juba enam kui 2000 tn. turvast, ületades seega kuni 100 protsendiliselt mööduunud aasta kogutoodangust. Turbavõtmine kestab tänavu kuni 10. aug.

Kevadsuviste vihmade tagajärjel on küll veidi kannatanud turba väljanägemine, kuid kvaliteet on jäänud ilmastikuoludest mõjutamata. Seepärast ei tule eeloleval kütte-hooajal pidada halvema väljanägemisega turvast ka kvaliteedilt halvemaks, nagu seda tavaliselt tehakse, vaid tegelikult on turbapäts, mille välimust vihm rikkunud, samaväärne teistega.

Turbatööstuse edukaks tööks on tublisti kaasaaidanud suurejooneline premeerimiskorraldus. Nii saavad turbapressil töötajad iga 100.000 pätsi eest preemiana igaüks 1/4 l. viina ja 2 pk. paberossi. Ületades nädala töönormi, saadakse märgitud preemiad juba iga 50.000 pätsi kohta. Juhul aga, kui töönormi täita ei suudeta, jäädakse ilma ka preemiaist. Sama on kehtiv ka ladujate kohta, kes saavad mainitud preemiad iga 40.000 pätsi kohta, töönormi ületamisel aga iga järgneva 20.000 pätsi eest. Et ladujaina töötavad juba viilunud tööjõud, suudetakse töönormi ületamisega nädalas preemiaina väljateenida kuni 8 pk. paberosse ja 2 l. viina. Muidugi on ka tööpäev seejuures väga pikk, alates juba hommikul kell 2—3 ja lõppedes õhtul kell 8—9. Peale muude preemiate saavad turbatöölised töönormide ületamise eest ka tekstiilpunkte. Ühtlasi võimaldatakse neil osta talviseks kütteperioodiks vajalik küttehulk.

Arvestades kõike eeltoodut, on töötingimused turbatööstuses võrdlemisi hääd, ning need, kellel leidub hüvi mainitud töö vastu, võivad sel alal töötades saavutada õige häid tulemusi ja tasu preemiate näol. Ühtlasi näib ka, et tänu turbatööliste pingsale tööle, ei tohiks küttepuudus Paides eeloleval talvel märkimisväärselt tõsiseks muutuda ning Paide küttevajadus loodetakse turbaga rahuldada.

Arusaamatuks jääb siiski isevarustajate küsimus, kelledest seni ainult üksikud on tööl käinud. Ometi on tööstuse poolt tehtud kõik võimalikud soodustused nende töö hõlbustamiseks. Isegi vastavaid järelpärimisi pole tööstuses viimasel ajal enam tehtud, ehkki soodsaim turbavõtmise hooaeg läheneb lõpule. Olgugi et tänavu on turvast toodetud õige suur hulk, ei tohita loota, et kütteturbaga varustatakse ka neid, kelledel on võimalus ise selle üles töötlemiseks ja kes hoolimatuse tõttu seda seni teinud ei ole. Praegu oleks neil viimne aeg tööleasumiseks.

Üle neljatuhande talu ootab krundiküsimuste lahendamist

Talupidajate piiriküsimuste lahendamiseks alustati Põllumajanduse Keskvalitsuse maaviljelusvalitsuse poolt mõned aastad tagasi talude kruntimisega. Sõjaoludest tingitult ei saadud tänavu tööd kavatsetud ulatuses jatkata, kuid siiski on asutatud igasse maakonda maavalitsuse juurde vastav amet, kelle ülesandeks on tekkinud küsimusi lahendada.

Meil on praegu umbes 3100 talu, millede tükid üle viie kilomeetri üksteisest eemal asetsevad. Selliste talude maade korraldamine on suur töö, mille teostamine on päevakorras praegugi, sõja-ajal, sest ühes tükis talumaade omamine on iga põllumehe ideaaliks. Mööduunud aasta kavas oli korraldada 4512 talu, milliseks tööks oli rakendatud 30 maakorraldajat ja maamõõtjat, kes jõudsid maakorralduse kavasid koostada 1380 talu kohta, kuid nutesse piiridesse üle viia 329 talu. Tööle mõjus takistava tegurina ametkonna rakendamine põllutööle ja sõjaliselt tähtsaile töödele. Suurem osa maakorraldusvalitsuse ametkonna siirdumisega rindele ei ole tänavuseks ette nähtud kavu võimalik täita mõeldud ulatuses. Jooksvaid asju on igal põllupidajal aga võimalik lahendada vastava ametniku juures.

Maakorraldustööde kõrval jatkub tänavu üle maa ka maaparandustöö. Mööduunud aastal kaevati ja korraldati eelvoolu veejuhtmeid 12 km ulatuses suurusega 30.000 m³. Detailkuivenduskavu lasksid põllupidajad valmistada 162 talu kohta 2360 ha suurusel maa-alal.

Maaparandustöid sooritasid talupidajad niihästi mööduunud aastal kui ka tänavugi peamiselt omal jõul, kuna ühiseid maaparandustöid soovitati vähem. Põllumajanduse Keskvalitsus on omalt poolt püüdnud asja edustamiseks igati kaasa aidata, võimaldades põllupidajail osta põllutoruid, olgugi et vähemas ulatuses kui vajadus nõudis, sest sõjaoludest tingitult saadi neid kavatsetud 0,5 milj. asemele valmistada ainult 0,34 milj.

Põllumajandusaasta lõpukorral

Normid tulevad täita 31. augustiks

Pärnu maakonna põllumajandusjuhi korraldusega tuleb käesoleva majandusaasta lõppedes 31. augustil täita kõik selle tähtajaga seotud normid.

Teraviljanormi täitjaile võib lihanormi ületamist kirjutada uue majandusaasta arvele. Teravilja asemel tuleb ära anda, nagu see komisjonide poolt on kindlaks määratud.

Uue villanormi täitmise tähtajaks on määratud 15. september 1944, samuti algab ka lähemail päevadel heina kokkuost tulevaks majandusaastaks.

Veel käsitab korraldus jõumasinate, traktorite ja viljapeksumasinate kontrollimist ja parandust, et ükski masin ei jääks kõrvale ega takistaks viljapeksu õigeaegset teostamist.

Korralduse kohaselt võivad parandustöökojad teha parandusi ainult vallavalitsuse vastavate tõendite põhjal, kusjuures vallavalitsused on õigustatud tõendeid välja andma kuni 40 tundi kestvaiks parandusiks.

Suuremate paranduste korral tuleb kirjalik avaldus koos vallavalitsuse tõendiga esitada kinnitamiseks maakonna põllumajandusametile.

Edukas korjandus Tartu vabastamispäeval

Tartu linna enamliku terrorivõimu alt vabastamise kolmandal aastapäeval toimunud traditsiooniline korjandus toetustvajavate rahvuskaaslaste abistamiseks õnnestus erakordselt hästi. Korjandusest laekus ERÜ-le 17.400 riigimarka. Summa on tunduvalt suurem kui tavaliste tänavkorjanduste puhul Tartus.

„Poola näidend kommunistlikkude tegelastega"

Soome ajakirjandus Poola nõukogu loomise puhul

Helsingist, 26. 7. (DNB). Soome ajakirjandus käsitleb Poola nõukogude moodustamist Moskvas. „Hufvudstadsbladet" nendib muuseas, et Poola näidend, mida Moskvas nüüd lavastatakse, on peale mõne tähtsusetu marioneti peaasjalikult kommunistlikkude tegelaste käes. Komitee tegelased on kas vähetuntud, või jälle on tõgu isikutega, kes on end varem kompromiteerinud, nagu kindral Zelenski, kes omal ajal kõrvaldati reivadega spekuleerimise pärast

„Iltasanomat" kommenteerib Poola nõukogu loomist täiesti üheküljelise vahendina Moskva poolt, mis Londonile on seda piinlikumaks üllatuseks, kuna Inglismaa ometi Poola pärast sõtta astus. Ei öeldavat, kui kaua Moskva peab vajalikuks seda komiteed hinges hoida, sest kogemused olevat näidanud, et Moskva oskab end vajaduse korral kõigest poliitiliselt ballastist vabastada. Nii ei tohtivat komitee moodustamises näha Moskva lõplikku otsust Poola küsimuses.

Meie kalli kodumaa eest langenud head sõpra ja klassivenda

SS-uscha

Evald Oide't

mälestavad Asta, Olaf ja Aili

Särevere riigimõis vajab kiiresti vilunud traktorijuhti, kes on võimeline töötama puugaasi ja Lanz-Bulldog traktoritega ja tunneb ka nende parandustöid. (Soovitav vallaline) Sooviavaldused koos eluloo ja tegevuse kirjeldustega saata Särevere riigimõisa valitsusele, Türi. Tööle võtmine Paide Tööameti kaudu.

RAADIO

KOLMAPÄEV, 2. AUGUST 1944

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevaudised 6.30 Hommikukontsert (ülek.) .00 Päevaudised saksa keeles 7.15 Hommikumuusika (ülek.) Kell 7.30 Heliplaate. 8.45 Päevaudised. 9.00 Päevaudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Reichsprogramm. 12.15 Päevaudised 12.30 Päevaudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ülek.) 14.00 Päevaudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.15 Reichsprogramm. 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu tantsukapell Leo Tautsi juhatusel). Saate kannab üle ka Riia saatja. 16.45 Päevaudised. 17.00 Päevaudised saksa keeles. 17.15 Kuidas see Teile meeldib (hpl.) 18.00 „Knut Hamsuni 85. sünnipäevaks." Mag. Mall Jürma loeng. 18.20 Väike vahemuusika (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Reichsprogramm. 20.00 Päevaudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund. (Kirev tund Ringhäälingu tantsukapelliga Leo Tautsi juhatusel ja solistid). 21.00 Päevaudised. 21.15 Helisid Eestist. Ket.: Tallinna Naisseltsi koor Alfred Karin'i juhatusel (omatõlgendus mgn. + hpl.) 22.00 Päevaudised saksa keeles. 22.15 Päevaudised soome keeles (Ülek.) 22.30 Saatelõpp.

NELJAPÄEV, 3. AUGUST 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevaudised. 6.30 Hommikukontsert (ülekanne) 7.00 Päevaudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (Ülek.) Kell 7.30 Heliplaate. 8.30 Põllumeestele: Külaskäik sigade sugulavasse (Seakasvatuse inspektor Eduard Reissar). 8.45 Päevaudised. 9.00 Päevaudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Kerge mäng (hpl.) 12.15 Päevaudised. 12.30 Päevaudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika. (Ülek. Riiast). 14.00 Päevaudised saksakeeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.15 Reichsprogramm. 16.00 Muusika pärastlõunaks (hpl.) 16.45 Päevaudised. 17.00 Päevaudised saksa keeles. 17.15 Särav tuju! (Ringhäälingu tantsukapell Leo Tautsi juhatusel). 18.00 Mudilastele: „Rähni ja orava lapsed", B. Vesteri raamatust „Sipelgate linnas". 18.20 Rõõmus vahemäng (hpl). 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.15 Reichsprogramm. 20.00 Päevaudised saksa keeles. 20.15 Eesti sõduritund (Ringhäälingu tantsukapell Leo Tautsi juhatusel ja solistid.) 21.00 Päevaudised. 21.15 Muusikalised aarded (hpl.) 22.00 Päevaudised saksa keeles. 22.15 Päevaudised soome keeles (Ülek.) 22.30 Saatelõpp.

REEDE, 28. JUULI 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevaudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevaudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülek.) Kell 7.30 Heliplaate. 8.45 Päevaudised. 9.00 Päevaudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Reichsprogramm. 12.15 Päevaudised. 12.30 Päevaudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ülek. Riiast). 14.00 Päevaudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.15 Reichsprogramm. 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Sapošnini juhatusel). 16.45 Päevaudised. 17.00 Päevaudised saksa keeles. 17.15 Lõbusad rütmid (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Sapošnini juhatusel). Saate kannab üle ka Riia saatja. 18.00 Knut Hamsuni 85. sünnipäevaks. (Saksa keeles). 18.15 Väike vahemuusika (hpl). 19.00 Reichsprogramm. 20.00 Päevaudised saksa keeles. 20.15 Väike õhtukontsert (Ülek. Riiast). 21.00 Päevaudised. 21.15 Johann Straussi meloodiaid (mgn). 22.00 Päevaudised saksa keeles. 22.15 Päevaudised soome keeles (Ülek). 22.30 Saatelõpp.

AMETLIKUD TEATED

TEADAANNE

tööaja ja töö katkestamise kohta käitistes.

1) Produktsiooni tõstmise edendamise kohta antud määrus 21. detsembrist 1942 (Amtsblatt Reval nr. 3, 24. 2. 43) näeb ette 54-tunnilise töönädala, välja arvatud töövaheajad. Erandid on lubatud ainult asjaomase piirkonnakomissari — tööameti — nõusolekul. Käitise üksikutes osakondades tuleb kõigile töötajaile nähtavalt välja panna teated igapäevase tööaja alguse ja lõpu kohta ja ka töövaheaja alguse ja lõpu kohta.

2). Vabapäevade määramine, eriti enne pühi, vajab asjaomase piirkonnakomissari—tööameti — täielikku nõusolekut.

3). Käitise sulgemiseks kõigile teenistujaile samaegse puhkuse andmisel tuleb enne seda asjaomaselt piirkonnakomissarilt — tööametilt — luba küsida.

4). Eksimusi punkt 1 kuni 3-ni märgitud eeskirjade vastu tuleb pidada tööõiguslike määruste rikkumiseks.

Tallinn, 18. juulil 1944.

Kindralkomissar Tallinnas III osak.
tööpolitika ja sotsiaalhaldus
dr. Schubnell.

TEADAANNE

Idaala riigikomissari korraldusel määran ma metallide ja metallitoodete pakkumise ja müügi kohta antud määruse § 1 lõike 2 põhjal 1. aprillist 1943 (VBl RKO lk. 50; ABl. Reval lk. 170) metallide ja metallitoodete pakkumise ja müügi kohta antud määruse muutmismäärase tekati järele 30. jaan. 1944 (VBl. RKO lk. 4; ABl. Reval lk. 179):

1. Määrusele alluvad metallid ja metallitooted, eriti metallijäätmed, tuleb reeglipäraselt kuni kalendriveerandaastale järgneva kuu 10. päevaks — seega 10. jaanuariks, 10. aprillile, 10. juuliks ja 10. oktoobriks — esmakordselt erandlikult 10. juuli 1944 asemel pakkuda ja vastava kutse peale 10. augustiks 1944 ära tuua.

2. Eeskirjad teadete esitamise kohta koguse üle iga veerandaasta järel metallide majandamise määruse § 15 põhjal 1. aprillist 1943 (VBl RKO lk. 47; ABl. Reval lk. 163) jäävad pakkumise osas lõik 1 kohaselt puutumata.

3. Trükikäitiste kohta kehtivad erimäärused.

Tallinn, 15. juulil 1944.

Kindralkomissari Tallinnas ülesandel
Berg.